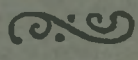

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT
A GRAFIKAI IPAR-
ÁGAK SZÁMÁRA.

SZERKESZTI:
TANAY JÓZSEF
FŐMUNKATÁRS:
NOVÁK LÁSZLÓ

Könyvnyomdák Budapesten.

I. kerület.

Ádám Herman
Krisztina-körút 77.
M. kir. Államnyomda
Nándor-tér 1.
M. kir. tud. Egyetemi ny.
Iskola-tér 3.

II. kerület (Viziváros).

Bagó M. és Fia
Ponty-utca 4.
Goldberger Ignác
F5-utca 23.
Heisler Jaroslav
Várkert-rakpart 1.
Müller K. (Münster K.)
Albrecht-út 3—5.

III. kerület (Ó-Buda).

Bartalits Imre
Remete-hegy.
Bichler Ignác
Kiskorona-utca 15.
Wimmer Márton
Sertőző-utca 10.

IV. kerület (Belváros).

Barcza József
Váci-utca 66.
Buschmann Ferenc
Koronaherceg-utca 8.
Franklin-Társulat magy.
Irod. Int. és könyvny.
Egyetem-utca 4. és
Vármegye-utca 11—13.
Joszler Gyula
Aranykéz-utca 1.
Langer Ede és Fia
Zsibárus-utca 1.
M. kir. posta- és táv. ny.
Főposta-épület.
Mercur kő- és könyvny.
Királyi Pál-utca 9.
Nagy Sándor
Papnövelde-utca 8.
Id. Poldini Ede és Társa
Irányi-utca 1.
Quittner József
Károly-körút, központi
városház.
Róth József
Ujvilág-utca 6.
Sűz Dávid
Fővám-tér 5.
Székesfővárosi házi ny.
Központi városház.
Várnai Fülöp
Régi posta-utca 3.
Vasziljevits Péter
Molnár-utca 5.
Victoria-nyomda
Váci-utca 37.
Wodianer F. és Fiai
Sarkantyús-utca 3.

V. kerület (Lipótváros).

Bendiner A.
Arany János-utca 18.
Biehler J.
Kiskorona-u. 15.
Budapesti h. é. v. nyomd.
Lipót-körút 22.
Czettel és Deutsch
Bálvány-utca 12.
Engel S. Zsigmond
Kálmán-utca 1.
Farkas Testvérek
Nádor-utca 19.
Hamburger és Birkholz
Csáky-utca 13.
Hungária-könyvnyomda
Váci-körút 34.
Kállai Ármin
Bálvány-utca 18.
Kálmán M. és Társa
Vadász-utca 32.
Kanitz C. és Fiai
Vadász-utca 26.
Károlyi György
Akadémia-u. 20.
Idj. Kellner Ernő
Csáky-utca 9.
Kertész József
Nádor-utca 28.
Kollmann Fülöp
Arany János-utca 34.
Krausz Lajos
Váci-körút 20.
Krausz S. és társa
Zoltán-utca 11.
Légrády Testvérek
Váci-körút 78.
Lengyel Lipót
Vadász-utca 35/a.
Lőw Ede
Váci-körút 80.
Magyar Hírlap nyomd.
Honvéd-utca 10.
Magyar Sajtó könyvny.
Nádor-utca 74.
Márkus Samu
Báthory-utca 20.
M. k. postatakarékp. ny.
Hold-utca 4.
Munk és Balog
Árpád-utca 12.
Pallas Irod. és nyomd. r.-t.
Kálmán-utca 2.
**Pesti Könyvnyomda-
Részvénytársaság**
Hold-utca 7.
Pesti Lloyd-társulat ny.
Dorothy-utca 14.
Pollák Elkán
Nagykorona-utca 21.
Schlesinger Vilmos
Honvéd-utca 2.
Thália-nyomda
Pannonia-utca 6.

VI. ker. (Terézváros).

Adler Mór
Laudon-utca 6.
Andai Gyula
Szondy-utca 11.

Bendtner Győző
Oyár-utca 42.
Berkovits János
Teréz-körút 40—42.
Birauz és Társa
Amazon-utca 6—8.
Brett testvérek
Szondy-utca.
Breuer Mihály
Lovag-utca 2.
Brózsza Ottó
Váci-körút 17.
Bruck és Társa
Nagymező-utca 5.
Budapesti Újságy.
Szondy-utca 10.
Eberle József és Társa
Podmaniczky-utca 43.
Európa, irod. és ny. r.-t.
Ó-utca 12.
Express-nyomda
Váci-körút 39.
Fővárosi nyomda stb. r.-t.
Podmaniczky-utca 39.
Fried és Krakauer
Lázár-utca 15.
Fuchs Samu
Teréz-körút 43.
Gergely Miksa
Lázár-utca 2.
„Globus“
Aradi-utca 8.
Glöckselig M.
Hunyady-tér 7.
Goldschmidt Testv.
Révay-utca 1.
Gutenberg-nyomda
Király-utca 10.
Herrman Ignác
Szerecsen-utca 20.
Hornvánszky Viktor
cs. és kir. udv. könyvny.
Aradi-utca 14.
Kápolnai Adolf
Oyár-utca 23.
Kaufmann, Woilitz és tsa
Vörösmarty-utca 52.
Korvin Testvérek
Révay-utca 14.
Kunoy Vilmos és Fia
Teréz-körút 38.
Löbl Dávid és Fia
Nagymező-utca 26.
M. á. v. menetjegy-ny.
Csengery-utca 33.
Mínerva ny. (tul. Oanál Zs.)
Szerecsen-utca 7/9.
Muskát Miksa
Szondy-utca 4.
Orsz. közp. közs. ny. r.-t.
Váci-körút 01.
Pollacsek Mór
Podmaniczky-utca.
Posner K. Lajos és Fia
Csengery-utca 31.
Radó Izor
Szerecsen-utca 13.
Radó Vilmos
Ó-utca 2.
Rigler József Ede r.-t.
Rózsa-utca 55.

Rózsa Iz.
Podmaniczky-utca.
Schmelez Izidor
Izabella-utca 70.
Schmidl Sándor
Uj-utca 6.
Schwartz Testvérek
Podmaniczky-utca 35.
Singer Lipót
Ó-utca 15.
Székely Viktor
Ó-utca 15.
Wellesz Béla
Uj-utca 37.

VII. (Erzsébetváros).

Árpád kő- és könyvny.
Valero-utca 9.
Athenaeum ir. ny. r.-t.
Kerepesi-út 54.
Bárd Jakab
Almásy-utca 5.
Biró Albert
Klauzál-utca 35.
Elek Lipót
Kertész-utca 20.
Erzsébetvárosi könyvny.
Dohány-utca 29.
Fichner Á. és fia
Csömöri-út 13.
Galltzenstein H.
Kertész-utca 25.
Garai Mór
Károly-körút 3.
Gelléri és Székely
Kerepesi-út 34.
Gross és Grünhut
Jósika-utca.
Grünwald Ödön
Wesselényi-utca 4.
Hedvig Imre
Wesselényi-utca 9.
Hedvig S.
Dohány-utca 12.
Kellner Gerson
Csányi-utca 13.
Löbl Mór
Király-utca 27.
Löblovitz Zsigmond
Csömöri-út 78.
Lusztig Mór
Kertész-utca 37.
Markovits és Garai
Rombach-utca 10.
Mermelstein Fülöp
Wesselényi-utca 11.
Nagel István
Vörösmarty-utca 14.
Neuwald Illés
Dohány-utca 44.
Pannonia-nyomda
Rombach-utca 8.
Propper Leó
Erzsébet-körút 35.
Reform-nyomda
(Welsz A.)
Rombach-utca 5.
Reich Ármin
Dohány-utca 84.
Roth Mór és Társa
Kertész-utca 23.
Spatz Henrik
Dob-utca 55.
Stern Péter
Kazinczy-utca 35.
Világosság
Dohány-u.- és Nyár-utca
sarkán.

Vészi Gerzson
Wesselényi-utca 27.
Wiesinger József
Wesselényi-utca 30.
Zselser M.
István-tér 17.

VIII. ker. (Józsefváros).

Anglo-nyomda
Baross-utca 47.
Budapesti Hírlap nyomd.
Rökk-Szilárd-utca 4.
A Nap uls.-váll. nyomd.
Rökk-Szilárd-utca 9.
Corvina-nyomda
Baross-utca 4.
Özv. Fried Ignác
József-utca 24.
Fritz Ármin
Nap-utca 13.
Hell I. Ede
Luther-utca 4.
Klein Vilmos
Kerepesi-út 73.
Kohn Simon
József-körút 10.
Kossuth Lajos-nyomda
Tisza Kálmán-tér 6.
**Könyvnyomdászok Szak-
köre tanfolyamának**
kísérleti nyomdája
Tavasmező-utca 15.
Lipinszky és társa
Nap-utca 19.
Műszaki nyomda
Conti-utca 38.
Otthon-nyomda
Mária-utca 42.
Révai és Salamon
Üllői-út 18.
Rózsa Kálmán és Neje
Szentkirályi-utca 30.
Spitzer Márk
Bérekocsis- és Német-utca
sarkán.
Stephanum ny.
Szentkirályi-utca 28a.
Szent László-nyomda
Rökk Szilárd-utca 28.
Nemzetközi könyvny.
Kőfaragó-utca 10.
Uránia-nyomda
Mária-utca 11.
Wessenberg Ármin
József-körút 10.

IX. ker. (Ferencváros).

Engelmann Mór
Vamház-körút 15.
Harsány Emil
Lónyay-utca 7.
Mezei és Panker
Soroksári-utca 4.
Műszaki Ir. és ny. r. t.
Soroksári-utca 5.
Pátia-nyomda r.-t.
Üllői-út 25.

X. kerület (Kőbánya).

Első kőbányai könyvny.
Jászberényi-út 1.
Merendiák Károly
Liget-tér 4.

A „relief-klisé“.

Világszerte így nevezik Albert E. dr. híres találmányát, s bajos is volna érthető magyar fordítását adnunk. A „domború dúc“ nem igen válna be, mert hiszen — némely alapnyomatú lemezt leszámítva — minden dúcon vannak kidomborodó részletek. Be kell értnünk tehát a franciásan német relief-klisé elnevezéssel, amely ugyan egy csöppet sem kifogástalan, de legalább félre nem érthető, más találmánnyal össze nem téveszthető meghatározás.

A relief-klisé előállító eljárás eredetileg a következő volt: A cinkografus két lemezt készít a sokszorosításra szánt képről. Ezek egyike valamicskével vékonyabb a mostanság közönségesen használt autotípiái lemezeknél, egyébként azonban csöppet sem különbözik tőlük. A másik lemez már egészen vékony, s annyira túlmaratott, hogy a világosabb tónusok helye lyukas. Ezt a vékonyabb lemezt a mérsékelt (80—100 Celsius fokig) hevített vastagabbik lemez hátulsó felébe sajtolják, s aztán összeforrasztják véle. A sajtolásnak eredményeképpen a vastagabbik lemez képének sötétebb tónusai kijebb nyomódnak, úgy hogy végezetül a kész klisének fölülete nem teljesen egysíkos, hanem a sötétebb részek jobban kiemelkednek, mint a világosabbak.

Nos, a relief-klisé már két-három esztendő előtt is meglehetősen szenzációt okozott. Sokan próbálták ki. Volt köztük olyan, aki egész lelkesedéssel Albert dr.-hoz csatlakozott, s az egyenetlés kérdésének végleges megoldását látta ebben a találmányban; de akadt akárhány olyan nyomdász is, akit Albert dr. találmánya éppenséggel nem elégitett ki. Az utóbbiak a relief-klisék legfő hibájául azt tartják, hogy rajtuk a kép középtónusait vagy a világosabb, vagy pedig a sötétebb részek abszorbeálják. Szóval: a relief-klisé közép-tónusok alig vannak.

Egyéb hibák is merültek föl a relief-klisé alkalmazásakor, s ezek magát Albert dr.-t is arra indították, hogy az egyenetlő-lapképpen szereplő vékonyabbik lemez készítését kivegye a cinkografus kezéből, s magát a könnyvnyomdai gépmestert bizza meg vele. Ez eljárásnak előnyeit egy újabban kibocsátott iratában összegezi. Kommentár nélkül közöljük az iratot, de nagy tudásra valló megokolásánál fogva talán így is érdekelni fogja olvasóinkat. Az irat magyar fordításban így szól:

Az a törekvés, hogy a kivágdosással készült egyenetlő-lapokat tisztán mechanikai úton előállított reliefekkel helyettesítsük: már évtizedekre is visszavezethető. A dolog szükségszerűségének pedig eminens bizonyítéka az, hogy olyan európai híró gépmesterek, mint Dethleffs és Pfizenmeier is foglaloznak ez irányú kísérletekkel. A gépmester kézi

munkájával készült kivágásos egyenetlő-lapot azonban a mechanikai úton előállított relief sohasem képes teljesen pótolni. Hogy miért nem: arra a következőkben fogunk megfelelni.

Az egyenetlés célja az, hogy a kép világos részein gyöngítsük, sötét részein pedig erősítsük a nyomást. Az egyenetlő-lap magasságbeli különbségeinek azonban nem szabad az eredeti kép tónusbeli értékeinek arányához igazodnia, hanem pusztán az úgynevezett valeur-öknek a funkciójára kell szorítkoznia. Ezt a szerepet pedig a nyomóhengerre erősített és mechanikus úton előállított egyenetlő-lap nem képes betölteni.

Kézi egyenetléskor a gépmester bizonyosan többször vagdossa ki a nagy fölületet elfoglaló eget, mint a sötét területek közül kicsillámló apróbb részleteket, például lombok körítette ici-pici fehér virágokat. Éppen így valamely köntösnél a nagy fölületet elfoglaló sötét ráncokat bizonyosan magasabbra egyenetli, mint a szem pupilláját. Az első esetben a kicsiny fehér virágra a körötte levő zárt tónus miatt a festékező hengerek meg a nyomóhenger részéről is sokkalta kisebb nyomás esik, mint a nagyobb fölületű fehér égboltozatra; a második esetben pedig a nagyobb zárt sík okvetlenül nagyobb nyomást igényel, mint egyetlen elszigetelt fekete pont például a szemben.

Mindenfajta mechanikai egyenetlő-lap azonban, készüljön az bár zselatin-másolat fejlesztése, duzzasztott relief leformálása, gyantás poroknak a festékes levonatra való hintése, avagy vékony fémlapocskáknak kimaratása útján: már a természetéből folyóan is kizárólag az eredeti kép valeurjeinek fokozatai után igazodik, tekintet nélkül az egyes tónusok helyi kiterjedésére. A mechanikai úton készült egyenetlő-lapon a fehér virágocskák meg a derűs égboltozat mindig egyforma mély lesz, s az a leheletszerű gyöngye tónus, ami a virágba való: okvetlenül elmarad.

A mechanikai úton előállított egyenetlő-lap annál több ellen-egyenetlést igényel, mennél nagyobbak benne a magasságbeli különbségek. Ez az oka aztán, hogy a gyakorlatban csekély domborulatú mechanikai egyenetlő-lapok előállítására szorítkoznak, aminek következménye persze nem lehet más, mint hogy az ilyen egyenetlés meglehetősen hiábavaló.

Bizonyos tehát, hogy az úgynevezett mechanikai egyenetlő-lapok egyike sem alkalmazható oly primér módon, hogy véle a gépmester kivágdosó eljárása teljesen pótolva lehessen.

A reliefek primér használata csak úgy lehetséges, ha közvetlenül alkalmazzuk őket, akképpen, hogy

a bennük meglévő magasságbeli különbségeket a nyomtatóforma fölületére visszük át. Albert dr. sokat emlegetett relief-klisés szabadalmának ez a veleje. Fölhasználható e célra minden mechanikai úton készült vagy kézzel vágott primér relief, a fő dolog, hogy eléggé kidomborodjék és sajtóláskor a nagy nyomás ellenében meglegyen a kellő ellenálló képessége.

A domborulatok kellő magassága a klisé minőségén kívül a nyomtató-papiros fajtájától is függ: mentől silányabb a papiros, annál nagyobbaknak kell a domborulatoknak lenniök. Szerepe van benne még a hengerborítás vastagságának és puhaságának is.

Mind e dolgokat a gépmester tudja és érzi a legjobban; ezért szükséges, hogy a primér reliefek előállítására magában a könyvnyomdában, szakértői kezek által történjék.

Albert dr.-nak a primér relief előállítását célzó eljárása abban áll, hogy a nyomtatóformáról készült átnyomat alapján magával a gépmesterrel fémbe marattatja az egyengető-lapot. Ezt az eljárást már magának az anyagnak a keménysége is alkalmasabbá teszi a mondott célra, de másrészt a maratás gyöngébb vagy erősebb voltának szabályozhatósága révén a relief domborulatai különböző magasságúak is lehetnek, a szerint amint a maratást végző gépmester azt jónak látja. A nyomtatástechnikai tapasztalatokkal rendelkező gépmester néhány nap alatt könnyű szerrel elsajátíthatja a szükséges maratástechnikai ismereteket; fordítva azonban bajos volna a dolog: nyomtatástechnikai tudás nélkül a legügyesebb marató munkás sem igen tudna hasznavehető reliefet előállítani. Éppen úgy képtelenség a reliefnek marató munkással való elkészítése, mint ahogyan képtelenség volna az, ha a kivágásos egyengetést könyvkötőre biznók, csak azért, mert az ollóval meg csirizzel jól tud bánni.

A gépmester ízlése meg tapasztalata az, ami az egyengetés sikerének elérésére nézve mindig irányadó. Csakhogy ez a siker könnyebb módon és jóval hamarabb érhető el, ha az eddigelé használatos papiros, olló meg csiriz helyett fémlémezével meg savval dolgozunk.

A relief-klisé előállításához nem szükséges okvetlenül a most ismertetett relief-maratási rendszer követése; lehet az egyengető-lapot mechanikai úton is, sőt még a közhasználatos papirosvágdosó úton is, sőt még a közhasználatos papirosvágdosó módszerrel is előállítani. A fő dolog, hogy a reliefnek meglegyen a sajtóláshoz megkívánt kellő keménysége.

Az ilyen primér relief segedelmével készült relief-klisé minőség dolgában nem csupán az úgynevezett mechanikai egyengető eljárásokat mulja fölül, hanem magát a kézi kivágdosó eljárást is, még pedig több

irányban. Annak a körülménynek például, hogy a relief-klisé az egyengetésbeli fölszín-különbségeket önmagában foglalja össze, s az eredeti kép sötét részletei magában a klisében magasabban, világosabb részei pedig mélyebben fekszenek: szinte csodálatos hatása van a sajtóbeli festékeződésre. A festékező hengerek a magasabb helyeken jóval több festéket raknak le, mint a mélyebben fekvőkön, ami által olyan hathatós nyomtatási effektust nyerünk, amely semminemű más egyengető eljárás mellett — magától értetődően — el nem érhető.

A nyomtatási hatás eme fokozása különösen akkor szembetűnő, amikor úgynevezett természetes műnyomó-papirosra nyomtatunk, amely nem krétázott. Ily papirosfajtákon a relief-klisével olyan nyomtatási eredményt érünk el, amely különben csak a krétázott műnyomó-papírosra volna elérhető.

További kizárólagos előnye a relief-klisének az, hogy nyomási erő takarítható meg véle. A klisé sajtósága, hullámosnak nevezhető fölszínén csak oly helyeken vannak kiemelkedések, amelyekre nagyobb nyomásnak kell esnie. Magától értetődik tehát, hogy a nyomási erősszerző kisebb lehet, mint a síkfölkületű klisékről való nyomtatáskor. Az erőtakarítás mindjárt észrevehető a gyorsajtó könyvnyomó járásáról, mihelyt relief-klisékből álló formát emelünk a gépre.

Ebből aztán nemcsak az az előny kerekedik ki, hogy relief-klisés formákról gyöngébb gépeken nyomtathatunk, s hogy köszönet, illetőleg elektromos áramot takaríthatunk meg, hanem az is, hogy nagyobb példányszámok nyomtatásakor a relief-klisé jóval lassabban megy tönkre, mint a sík fölkületű klisé. Százszerezes példányszámot, ha értelmesebb gépmester nyomtat: kopásnak, agyonnyomódásnak nem szabad mutatkoznia a relief-klisének.

Előny az is, hogy az eredeti relief-kliséből készített galvanók mind reliefesek, s ugyanúgy, ugyanolyan eredménnyel használhatók, mint az eredeti relief-klisék.

Különbözik abból a körülményből, hogy az egyengető-relief meg a klisé maga egy anyagból való s bensően, szinte elválaszthatatlanul van összekötve: az előnyöknek egész sorozata származik még. Így többek között a relief-klisé mindig nyomtatásra kész; az egyengető-lapnak a nyomóhengeren való beigazítása elesik, valamint az elcsúszódása okozta kellemetlenségek is ki vannak zárva.

A relief-klisé természetében rejlik, hogy határozottan kemény hengerborítással nem adhat jó eredményt. De a túlságosan puha sem alkalmas hozzája, mert nagyobb példányszámok nyomtatásakor a klisé domborulatai belenyomódhatnak a borításba, s az elérendő hatást így befolyásolhatják. A tapasztalt gépmester azonban e tekintetben is bizonyára megtalálja a helyes középutat.

Bendtner József.

A Könyvnyomdászok Szakköre nagyértékű adományhoz jutott. Bendtner József, a Légrády Testvérek nyomdájának főművezetője, több mint száz kötet szakkönyvet ajándékozott neki, köztük olyan ritkakat, becseket is, aminőket manapság már drága pénzért sem tudnánk megszerezni.

A cselekedet maga fényesen jellemzi Bendtner Józsefet. Egész hosszú életén keresztül mesterségének tökéletesbüléseért buzgott; munkából, fáradtságból bőven kivette a részét, ha arról volt szó, hogy valami úton-módon elősegíthesse a magyar könyvnyomtatás fejlődését. Fiatalabb korában szakíróink legalaposabbjai közé tartozott; öregségére bölcs tanácsokkal, atyai jóindulattal biztatta szaktársait a haladásra.

Szinte természetes, szinte az ő vas-következetességére vall az, hogy amikor közeledni érzi azt az időpontot, amelyben szakbibliotékájának használatáról előrehaladott kora miatt lemondani lesz kénytelen: a magyar szakfejlesztés letéteményesére, a Könyvnyomdászok Szakkörére gondol, s annak adományozza könyveit, hadd legyen azok tartalma közkinccsé, hadd tanulmányozhassa azokat a mesterségét szerető mindegyik nyomdász, úgy ahogy ő tette azt egy hosszú emberöltőn által. Nemesebb cselekedetet alig tudunk elképzelni, mint amikor valaki embertársai szellemi szükségleteinek kielégítését akarja mindenki számára hozzáférhetővé tenni. Mert bizony — mi tagadás benne — az anyagi szükségletek fokozatosabb kielégítésére irányuló törekvés mellett a szellemi élet ápolása a legtöbb embernél ma még csak olyan tizedrangú szerepet játszik, különösen akkor, ha bizonyos pénzbeli áldozatokkal van egybekötve. Az oktatás eszméje csak úgy lehet manapság népszerűvé, ha nem kerül pénzbe.

Az alaposabb szaktanulmányozás a nyomdászember viszonyaihoz képest egy kissé költséges valami. Könyveket kell vásárolnia, szaklapokra előfizetnie, amelyek bizony már a kiállításuknál fogva sem éppen a legolcsóbbak. Kellő takarékoság, óvatos megfontolás mellett is rámenne a tanulni vágyó szaktárs esztendősi keretének néhány per centje. A nehéz viszonyok közt élő, gyakran szinte nyomorúságban tengődő szegény nyomdász-segédet

pedig az ilyen költségeskedésnek csak a kilátása is képes elriasztani attól, hogy mélyebben merüljön el a szaktanulmányaiába.

S itt nyilvánulna meg legjobban egy jól berendezett szakkönyvtárnak az áldásos hatása. Amit minden szaktársunk használhatna, anélkül, hogy egy fillérjébe kerülne a dolog. Amely hatalmasnak ígérkező szakoktatási intézményünknek mintegy kiegészítő része volna, s ahol a mestersége fogasabb kérdései iránt érdeklődő szaktárs bőségesen találna olyan szaktanulmányi anyagot, mely őt a további fejlődésre képesítheti. — És e rég óhajtott, elsőrendű

szükségletnek megfelelő szakkönyvtár

alapjait most rakta le egy derék öreg szaktársunk, Bendtner József. Mert

bár eddig is volt a Szakkörnek

egy sereg könyve, de a könyvtár,

vagy még hozzá szak-

könyvtár elnevezést éppen-

séggel nem érdemelte meg.

Bendtner Józsefé az érdem,

hogy áldozatkészségével a

szakfejlesztés egyik hatalmas

eszköze, a szakkönyvtár

létesítése érdekében

kezdeményezőleg hatott.

Már csak ezért az egy cse-

lekedetéért is megérdemli,

hogy hálával, szeretettel

gondoljon reá minden olyan

nyomdász, akinek a mester-

ségünk fejlődésének, iparművé-

szeti magoslatra emelkedésének

eszméje szívéhez van növe. Gyönyörű,

kollegiális cselekedet a Bendtneré, annál

szébb, annál dicséretesebb, mert minden külső

behatás nélkül, pusztán a szíve sugallatára csele-

kedte azt meg.

Bendtner József 1845 május 6-án született Budapesten. Nyomdászinasnak tizenegy éves korában ment Burger Zsigmond jónevű szegedi nyomdájába és pedig 1856-ban. Négy évi tanulás után 1860 pünkösdjén szabadult fel, s ott maradt mint szedő 1864-ig, amikor is Budapestre jött Wodianer Fülöp nyomdájába. Itt Buschmann Ferencnek, a nyomda akkori jeles faktorának távozásával csakhamar faktorrá nevezték ki. Másfél évi működés után ambícióját nem találván kielégítve, Khor és Wein nyomdájába ment szedőnek. Innen tanítómestere Burger Zsigmond hívásának engedve, ismét Szegedre ment, de már ekkor faktorrá lett. Itt sem volt azonban sokáig maradása, ambíciója sarkalta, hogy

ismét a fővárosba jöjjen. A Hornyánszky és Träger féle nyomdába került mint akcicens-szedő; később a Heckenast-nyomdába ment akcicens-szedőnek, de csakhamar korrektor, majd revizor lett. Ekkor megnősült, s mivel több jövedelmet óhajtott a megélhetéshez, ismét Burgerhez ment Szegedre faktornak, ahol tanítómestere halála után az egész üzlet vezetését ő intézte. Ugyanez időben részt vett a szegedi társadalmi életben, titkára volt az ottani olvasó - egyesületnek, alelnöke az iparos-íjásági körnek, s rendes munkatársa a Szegedi Híradónak. 1870-ben ismét Budapestre jött, s a Kunosy és Réthy féle nyomdában nyert állást, később pedig a Schlesinger és Wohlauerhez ment. Innen kapott meghívást a Légrády Testvérek nyomdájába, ahova 1880 november 1-én lépett be mint faktor, s azóta is ott működik. Ez év szeptember havában arany érdemkeresztet tüntette ki őt a király, szerető társai pedig nyomdászkodásának ötven-éves és a Légrády Testvéreknél való faktoroskodásának huszonöt-éves jubileuma alkalmakor — az idén december havában — nagyobb szabású ünnepélyt rendeznek a tiszteletére.

A budapesti nyomdászok 1866 július 22-én alapított önképző egyesületének Bendtner is alapító tagja volt, s kollegiális érzületéért megkiváló műveltségeért az egyesület választmányába is beválasztották.

Hosszú, majdnem ötven-esztendősnymondászokdásának idejét folytonos ernyedetlen tanulás jellemzi.

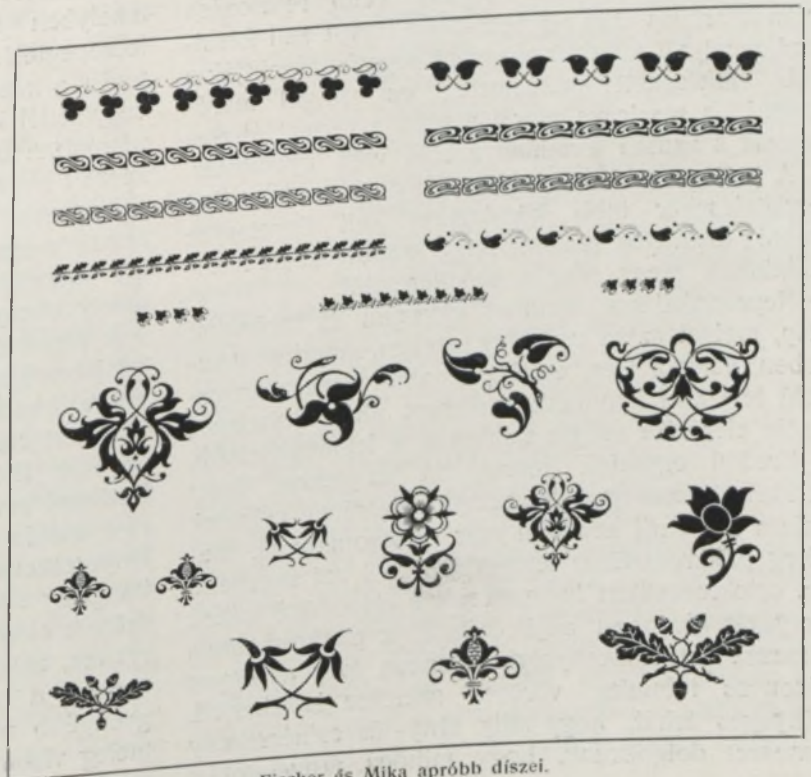
De nemcsak a maga tulajdon hasznára tanult, hanem szellemi kincseit — különösen fiatalabb korában — szaktársaival is megosztani igyekezett. Szakcikkeket írt a Tóth István szerkesztésében 1865 október 15-étől 1867 végéig megjelent Gutenbergbe, majd a Typographia első évfolyamaiba, az 1883 június 1-től 1885 július 1-ig megjelent, s kezdetben Pusztai Ferenc, később Ács Mihály által szerkesztett Nyomdászok Közlönyébe. Munkatársa volt a Magyar Nyomdászatnak, s ezenkívül több németnyelvű szaklapnak is. Még Waldow Sándor híres „Encyklopädie der Buchdruckerkunst“-jába is írt egyet-mást. A szakíróskodás mellett nyomdai bokros elfoglaltsága mellett még arra is tudott időt keríteni, hogy néhány kötetre való német regényt fordítson magyarra. Jobbára napilapokban jelentek meg ezek.

Szakíróskodásának becses termékei ama jelentések, amelyeket tanulmányútajairól írt, s amelyek külön-

nyomatban is napvilágot láttak. Az 1878. évben a Kereskedelmi és Iparkamara a párisi világkiállítás tanulmányozására küldte; itteni tapasztalatairól Bendtner „Emlékkönyv a magyarországi nyomdai termékek 1878. évi kiállításáról“ című füzetében számolt be. Két esztendővel később az Országos Iparegyesület részéről érte hasonló megbízás, az alsó-ausztriai iparkiállítás tanulmányozására küldve ki őt. Erre vonatkozó jelentésének a címe: „A nyomdai ipar az 1880-iki alsó-ausztriai iparkiállításon“.

De nem csupán szakirodalommal igyekezett szolgálni a magyar könyvnyomtatás ügyét. Csinos, hirdetések szedéséhez alkalmas keretsorozatot tervezett; az Első Magyar Betűöntőde Részvénytársaság „Mozzaik-keret“ néven bocsátotta ezt a kereskedelembe. 1898-ban szabadalmat vett „egyetemes tabella-alapzat“ elnevezésű találmányára, mely a keresztvonalas táblázatok szedését felényi idővel rövidíti meg. E tabella-alapzatot megjavítva, 1905-ben újabb szabadalmat kapott reá. Mint újabban megígérte, e találmányát egy fölolvasás keretében legközelebb bemutatja a Szakkörünkben is.

Száraz szavakban, rövid összefoglalásban ez az élete históriája egy olyan derék nyomdász-embernek, aki folytonosan a mestersége fejlesztéséért élt és dolgozott. Csöndben, szerényen, talán túlságosan is szerényen. De a közelmúlt nyomdászattörténetének megírója minden szerénysége mellett is okvetlenül föl fogja őt, a derék öreg Bendtner Józsefet.

Fischer és Mika apróbb díszei.

A heliogravür.

Kétségbevonhatatlan, hogy a fotomechanikai sokszorosító eljárások legszebbike a heliogravür vagy amint nevezni szintén szokták, a fotogravür. A neve elmondja, hogy miben áll az eljárás: helios, a fény vés; ez azonban átvitt értelemben csak úgy értelmezendő, hogy a fény hatása, a fényképészet segítségével nyerhetünk olyan alapot, amely maratásra alkalmas; azt maratva, a lemezen egyenetlenségek származnak, mélyedések, amely formáról nyomtatva, képet nyerünk.

A heliogravür nemes eljárás, mert nemcsak úgy a faksimile-reprodukcióra való törekvésnél, mint a hatás rendkívüli előnyére vonatkozólag messze felülmulja az összes kivihető eljárásokat, hanem azért is, mert a kivitel nehézsége tekintetében is messze felülhaladja a többi, s ember legyen a talpán, aki e téren csak valamit is összehoz. Hisz nem mesterember által elsajátítható gyakorlat, hanem művészi talentum s vasakarattal párosult, iskolázott izlés kell ennek a gyakorlásához. Nehéz a forma nyomtatása maga is, hát még mily nehéz a forma készítése. Kevés is a heliogravürös s drága a heliogravür.

Az alábbiakban megkísérlem leírni azt, mint készül a heliogravür, de leírásomban csak az egy színű kép készítésére fogok kiterjeszkedni.

A kivitel röviden, néhány szóban elmondva, a következő. Először lefényképezik a reprodukálandó képet, a fényképészeti negatív kellő retuszozása után átfordítás után pigment-diapozitívot kell készíteni, amelyről készített pigment-negatívot fordítják a már előkészített fémlemezre; ez szolgál maróalapul, a részleges maratás után a lemezt átretuszozzák, s azután történhet a róla való nyomtatás.

A heliogravürhöz szolgáló fényképészeti felvétel eszközlésekor több körülményt kell figyelembe venni; tekintetbe veendő, hogy később miféle munkálatokon megy még a kép keresztül.

Reprodukálásra kerülhet egyszínű és többszínű kép, melyet aztán csak egy színben, mondjuk feketében, vagy zöldes, esetleg azonban barnás árnyalatú festékekkel nyomnak, aszerint, ahogy bizonyos hatás elérésére melyik színtónus a legmegfelelőbb.

Eredeti egyszínű képről, ha az fekete, lehet rendes, közönséges lemezzel a felvételt csinálni, színes képekről azonban már ortokromatikus, illetőleg pánkromatikus lemezekkel kell azt készíteni. Az ortokromatikus lemezek már a különböző színek árnyékát hivebben adják vissza, a pánkromatikus lemezek fényérzékenysége azonban még az egyes bizonyos túlmeleg vörös színekre is kiterjed. Lényeges tehát, hogy mily fény- és színérzékeny lemezzel dolgozzunk, hogy minden árnyalatot a

legkisebb detailnak megfelelőleg pontosan nyerjünk, hogy további munkánkat biztos alapon hajthassuk végre. A legtöbb reprodukáló intézet azonban a felvételeket nem száraz lemezekkel, hanem az úgynevezett nedves kollódium-eljárással viteti végbe, amely amaz előnyökkel jár, hogy az, aki a felvételt készíti, a fényérzékeny réteget az üvegre maga önti fel s így a gyakori alakváltozás miatt csak üveglemezeket s nem már előzőleg elkészített érzékeny lemezeket kell raktáron tartani, s az idő értéke, amit a készítésre fordítanak, nem oly nagy, mint a lemezek ára. A nedves kollódium-eljárás megengedi, hogy a fényérzékeny hártjának érzékenységet különböző vegyületek hozzáadásával fokozzák.

Ha nem természet utáni felvételtől, hanem — mint a jelen esetben — reprodukáló fényképezésről, azaz egy már meglevő képnek a fényképezéséről van szó, akkor a felvétel eszközlése alkalmával legnagyobb figyelemmel arra kell lennünk, hogy a gép teljesen párhuzamosan álljon a felveendő képpel, azaz annak négy szöglete és a gép megfelelő négy szöglete közötti távolság egyenlő legyen. Természetesen a képet a beállításkor a homályos lemez közepére kell állítani.

A nedves kollódium-eljárás, mint a neve is mondja, ellenkezője a száraz lemezekkel való dolgozásnak. A tisztára törölt üveglemezre öntik fel a kollódiumot s ily állapotban fürdetik ezüstoldatban, amelyben fényérzékennyé válik. Abból kivéve, lecsepegtetés után azon nedvesen használják; beletéven a kazettába, exponálnak rá, vas- vagy rézvegyülettel hívják elő s ciánkáliummal vagy fixáló nátronban állandósítják a képet. A nedves eljárással készült negatívok nem okvetlenül szükséges, hogy az üvegen maradjon. Ha zselatint öntünk reá, annak megszáradása után az szépen lehúzható s így használható, óvni kell azonban a nedvességtől, amely könnyen tönkretetheti.

A pigment-fényképezés (másolás) a zselatin ama tulajdonságán alapszik, hogy krómsavas sókkal hozva kapcsolatba, fényérzékennyé válik s megvilágított részei meleg vízben elvesztik oldhatóságukat. Előállításához a zselatint egy színtartó festékek keverékével s az ilyen réteggel bevont papírost kettős krómsavas káliumoldatban fürdetik, fényérzékennyé teszik, mint a terminus technicus hangzik: szenzibilizálják. Ha már most a megszáradt, ekkép előkészített papirosra negatívot kopírozunk, akkor a zselatin a vele egyesült pigmenttel azokon a helyeken, ahol a fény hatott, annak gyengébb vagy erősebb hatásának arányában a meleg vízben megmarad, míg azokon a helyeken, ahol a fény nem hatott, a meleg vízben feloldódik.

A szekrényből a lemezt óvatosan, minden rázkód-tatás elkerülése mellett emeljük ki s akként állandósítjuk rajta, hogy nyitott láng fölé tartjuk addig, míg az aszfaltpor a lemezen oldódik. Túlhevítenünk nem szabad, de eléggé fel kell melegítenünk a lemezt, hogy kellőképpen szétoldódjék az aszfalt. Van a melegítésnek egy bizonyos foka, amelyet a készítőnek éreznie kell, s amelynél félbeszakítja a melegítést. Az ekképpen előkészített lemezre kell átvinnie (magától értetődőleg annak kihűlése után) a negatív pigment-másolatot, amelyet meleg vízben kell előhívunk. Az előhívás éppen úgy történik, mint mikor ablakképet csinálunk s addig mossuk a meleg vízben, míg színes zselatin válik ki; amint többet nem tudunk a képből kimosni, félbeszakíthatjuk az előhívást, mely után elővigyázat céljából más teljesen tiszta meleg vízben még egyszer kimossuk s 2–3 percre alkohololdatban fürdetjük, mely után a száradás aránylag gyorsan történik.

E munkák elvégzése után, ha annak minden eddigi kivitele sikerültnek mondható, hozzá lehet látni a maratáshoz. A maratás különböző telítettségű vas-klorid-oldatokban történik s érzékenysége tekintetében össze sem hasonlítható a magasra való maratással. A heliogravürről három vagy négy különböző oldatban maratják, melyeknek összeállítására vannak ugyan receptek, de melyeket mindenki saját tapasztalata szerint állít össze keze alá. Nekünk elég annyi a maratásról, ha megjegyezzük, hogy minél koncentráltabb a maró folyadék, annál mélyebbre hatol, tehát befelé hat; a kevésbé koncentráltak hatása felszíni s nem befelé, hanem a felszínen széjjel hat. Megjegyzem, ami szintén magától értetendő, hogy maratás előtt a széleket s a lemez hátoldalát a marató folyadéknak ellenálló anyaggal, aszfalttal vagy sellakkal be kell kenni, nehogy azt is megfogja a maró folyadék.

Még a legpontosabb munka mellett sem sikerül teljesen kifogástalan lemezt nyerni s van azon még igazítani való. Ép úgy, mint a fényképészeti negatív, ez a lemez is megkívánja, hogy a véletlenségből belékerült hibákat eltávolítsuk s a ki nem hozott, de megkívánt tónusgazdagságot emeljük. Rendkívül gyakorlott kézre és művészi érzékre van annak szüksége, ki belefekszik a roulettával és vésővel s keresztüldolgozza a lemezt úgy, ahogy azt a faksimile-reprodukció megkívánja.

A leirottak elolvasása után mindenki elképzelheti magának, mily nehéz a forma elkészítése, mennyi akadály leküzdésébe kerül minden tekintetben kifogástalan lemezt előállítani. Emeli azonban drágaságát még a nyomtatás is és ezt könnyen megérthetjük, ha tudjuk, hogy minden egyes példánynak nyomtatása sok időbe és fáradságba kerül.

A heliogravürről nyomó munkája nem mechanikai, hanem az egyénre visszavezethető munka, amely

művészeti, tehát amelyre nem mindenki született, amit a mesterember szorgalommal el nem tanulhat, hanem amelyet a talentum juttathat csak érvényre. A dolog természetében rejlik, hogy az ily munkánál az egyén izlése játsza a legnagyobb szerepet, amelynek határt csupán csak annak tudása, képessége szabhat.

Alulról melegített bádóg vagy más fémből készült állványra helyezi a nyomó a nyomandó lemezt, s egy szövet-gombolyaggal tamponozza jó erősen a festéket a lemezbe, úgy hogy a lemez legmélyebb részébe is kerül festék. Így azonban sok felesleges festék kerül a lemezre, melynek onnan való kívánatos eltávolítása a következő munkája a nyomónak. Ez a munka a törlés. A törlés különféle finom, kevésbé finom és durva szövetdarabokkal és organtinból készült gombolyaggal történik. Sokan segítenek utána még ujjuk hegyével, tenyerükkel, sőt nem ritkán alsó karukkal is. A törlés helyessé- től függ a nyomtatvány sikerülte s ezért nem szabad arra fáradságot kímélni, ezért kell azt nyugodtan, türelemmel végezni s nem elhamarkodni.

A törlés után a lemezt képével felfelé a réznyomó-sajtóba helyezik. Erre jön a réznyomó-papíros, amelyre takaróul egy vastag nemezt tesznek. A lendítő kerék forgatásával mozgásba jön a prés, a nyomó-alap áttolódik az egyetlen henger alatt, amely óriási erővel nyomódik a formára. A nyomópapíros felszívó képessége amúgy is nagy s az erős nyomtatás következtében a formából az összes rajta és benne levő festéket felveszi, azaz ki- és leemeli.

Egy speciális alfajtája e nyomtatásnak, mikor a formára egy a forma nagyságának megfelelő, úgynevezett kínai papírost tesznek s erre a réznyomó-papírost; a két papíros, mivel az előbbi be van vonva vékony ragasztó réteggel, összeragad, s így származik a nagy papíroson az a benyomott ráma, amely a lemez nagyságát mutatja.

A faksimile-gravür név alatt forgalomba jövő színes képek — ha valódiak — úgy készülnek, hogy a lemezt, a formát festékezik be véglegesen különböző színekkel. Rendkívül drága egy-egy ilyen sikerültebb nyomtatvány, hisz megeshet, hogy a lemezen a művészi kéz egy vagy esetleg több napot töltött el csak a befestékezéssel.

* * *

Mielőtt a heliogravürről szóló rövid ismertetésemet befejezném, meg kell említenem, hogy feltalásához az első lépést Talbot tette meg, mikor az első pigmentmásolatot készítette el 1853-ban, rájövén a zselatin sajátos tulajdonságaira krómsavakkal való vegyületekor. E nyomokon haladt tovább Klič Károly, ki bécsi festő volt s még az autotípia feltalálása előtt, 1878—80 között dolgozta ki nagyjelentőségű találmányát.

Szabó Róbert.

A betűvonal kérdése megoldatott.

E lapok hasábjain alkalmas volt már bővebben ismertetni és tárgyalni ezt a nyomdászati technikára nézve oly fontos kérdést.

Akkor, amikor ezt tettem, az ügy akként állott, hogy a Genzsch és Heyse hamburgi betűöntők által kidolgozott, s a német könyvnyomdatulajdonosok egyesülete által elfogadott „*általános betűvonal-szisztéma*“ elnevezésű tervezettel szemben a berlin-szisztéma“ elnevezésű tervezettel szemben a berlin-kerületi betűöntők és a Schelter és Giesecke betűkerületi betűöntők és a Schelter és Giesecke betűöntőde külön-külön egy-egy tervezetet készítettek, s ezek egy könyvnyomtatók és betűöntőkből álló vegyes bizottság elé kerültek megvitatás, illetve döntés céljából.

A tárgyalások folyamán a berlin-kerületi öntődék tervezetét elvetették, s a tárgyalások alapjául a Genzsch-féle tervezetet véve, evvel a Schelter-félét egyesítették, olyképp, hogy a két javaslat közötti eltéréseket összhangzásba hozták.

Sok tárgyalás és huza-vona után — amelyeken az egyes betűöntődék legkülönfélébb érdekössze-ütkezésének leküzdése okozta a legtöbb munkát — végre is annyira jutottak, hogy a borgisz-testű betűk kivételével a 6—96 pontos betűk egységes vonalba állítását megállapították.

Figyelmen kívül hagyták azonban a Genzsch-féle tervezet egyik alapvető részét, azt, amely azt kívánta kimondatni, hogy a betűk vonalba állítása akként eszközöltessék, hogy ne csak a különböző testű betűk egymás között, hanem az ezek mellé állított kétpontos finom vonal is szisztematikus aláakásokkal vonalba állítható legyen.

Az ezen ülésen jelenlévő kiküldöttek a megállapodásokhoz hozzájárultak, Genzsch azonban, mivel a német nyomdatulajdonosok egyesületének ezzel szemben álló határozata őt kötötte, hozzájárulását csak a fenti egyesület határozatától tette függővé.

Kimondották tehát, hogy a végleges határozatot fentartják addig, míg a fenti egyesület ez ügyben véleményt mond, hogy ilyenformán azután a kérdés véleménynek teljes megelégedésére legyen megoldható.

Ezenközben azután sok vita folyt úgy a szakörökben, s még inkább a szaklapokban arról, hogy vajjon a betűvonal megállapításánál tekintettel kell-e lenni a betű mellé állított finom vonalra, vagy sem.

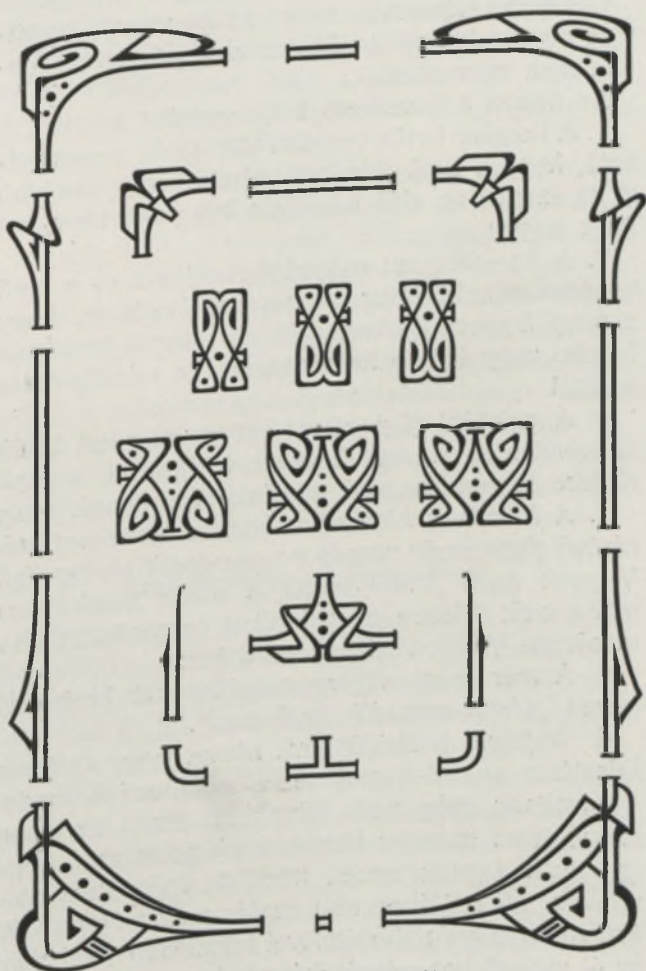
A hirlapi polémia igen nagy és érdekes volt. Nemcsak Németország, de Anglia és Amerika szakférfiai is kivették ebből részüket a legkülönfélébb nézetek nyilvánítása mellett, kimerítve a kérdés minden részletének ismertetését.

Igy azután teljes világításban került ez a német

nyomdatulajdonosok egyesületének Kasselben tartott újabb ülés elé. Itt beható tárgyalás után azt a határozatot hozták, hogy a vegyes bizottság által megállapított tervezetet elfogadják ugyan, de fentartják ama határozatot, hogy az $\frac{1}{5}$ pontos képű negyedpetit finom vonal mértékül alkalmaztassék, s az szisztematikus aláakással pontosan vonalba hozható legyen a betűvel.

Ez várható és természetes határozat volt, mert hiszen ki volna illetékesebb annak megítélésére, hogy vajjon a betűanyag öntése megfelel-e a technikai követelményeknek, mint maga a könyvnyomtató? Hisz az dolgozik vele. Hangsúlyozta is ezt a fenti egyesület az ismét összehívott vegyes bizottsághoz intézett válasz-iratában, melynek végén a következőket olvashatjuk:

„A könyvnyomtató ama joga, hogy eszközeit ilyen vagy amolyan újítás, módosítás vagy bármilyen változtatás igénybevételével készíttesse, kétségbe nem vonható. Az öntődék kötelesek vevőik kívánságait figyelembe venni mindenkor,

Fischer és Mika „Royal“ dísz.

s különösen akkor, amikor a könyvnyomtatóra nézve oly fontos kérdésről van szó, mint amilyenek az egyesület által e kérdés megvitatására kiküldött bizottság a kétpontos $\frac{1}{3}$ pont képű finom vonalnak mértékül való alkalmazását ítélte. Elvárja tehát az egyesület az ezt ellenző öntöktől, hogy felhagynak indokolatlan ellenkezésükkel, hogy a kérdés ilykép megoldható legyen.“

1905 szeptember 13-án Lipcsében ült össze ezután az a vegyes bizottság, mely az ügyet végleg dülőre vitte.

Az ülésen a következő kiküldöttek vettek részt: 1. Az ülés elnöke közös megállapodás értelmében *Fromm dr.*, a berlini államnyomda igazgatója. 2. A német nyomdatulajdonosok egyesületének elnöksége részéről *Hesse Miksa*, ugyanez egyesület ez ügyben eddig szerepelt bizottsága részéről *Förster Hermann*, *Krais Félix* és *Naumann Tódor*. 3. A németországi betűöntők egyesületének elnöksége részéről *Borchardt Emil*, ugyanez egyesület részéről *Böttger Károly*, *Graumann Károly* és *Gsottschneider Károly*. 4. A Genzsch és Heyse betűöntőde részéről *Genzsch Hermann*. 5. A Schelter és Giesecke betűöntőde részéről *Giesecke György*.

Genzsch, Giesecke, Hesse és Borchardt bizottsági tagoknak csak tanácskozási joguk volt, azonban nem szavazhattak.

Az ülésen a következő határozatokat hozták:

1. A borgisz betűk vonalba állításánál megengedhető, hogy a betű képének kisebb vagy nagyobb volta szerint az alsó hús akár $2\frac{1}{2}$ pont, akár két pont legyen.

2. A 24—96 pont nagyságú betűknél — a betű képének megfelelőleg — megengedhető az, hogy a megállapított betűvonalától eltérőleg a betűvonal feljebb vagy lejjebb helyeztessék, de mindig egész ponttal.

3. A gyémánt (4 pont) és gyöngy (5 pont) betűk is felvételnek a megállapított táblázatba, s ezek részére egyponthoz alós távolság állapítatik meg.

4. A bizottság kimondja, hogy a betűvonal mérésénél figyelembe veendő a negyedpetit vastagságú $\frac{1}{3}$ pont képű finom vonal, s ennek megfelelően már a mult ülésben megállapított összes betűk alós távolsága $\frac{1}{10}$ ponttal kevesebb lesz.

5. A már most végleg megállapított betűvonal neve: „német normális betűvonal“.

6. Végleges határidőt arra nézve, hogy csakis e szisztéma szerint öntessenek a betűk, ez idő szerint a bizottság meg nem állapíthat. Evvel szemben azonban az öntődék kötelezik magukat arra, hogy igyekezni fognak ennek mielőbbi teljes keresztülvitelére. Új betűk ezentúl csakis a német normális betűvonal figyelembevételével készítenődők, valamint az új nyomdaberendezések is ez alapon szállítandók.

A végleges megállapodásokat az alábbi táblázat mutatja:

Betű-test	A betű neve	Alsó hús	Alsó hús nagyobb képű címbetűknél 24 ponttól kezdve
4	Gyémánt	0 9 pont	
5	Gyöngy	0 9 „	
6	Nonpareille	1 4 „	
7	Kolonel	1 9 „	
7	Nagyobb kolonel	1 4 „	
8	Petit	1 9 „	
9	Borgisz	2 4 „	
9	Nagyobb borgisz	1 9 „	
10	Garmond	2 4 „	
10	Nagyobb garmond	1 9 „	
12	Ciceró	2 9 „	
14	Mediális	2 9 „	
16	Tercia	3 9 „	
20	Textus	3 9 „	
24	Kétcicerós	5 9 „	4 9 pont
28	Kettős-mediális	5 9 „	4 9 „
32	Kettős-tercia	7 9 „	5 9 „
36	Kanon	7 9 „	5 9 „
42	Nagy Kanon	9 9 „	7 9 „
48	Missale	11 9 „	7 9 „
54	Nagy Missale	11 9 „	9 9 „
60	Sabon	13 9 „	9 9 „
66	Nagy Sabon	15 9 „	11 9 „
72	Hat-cicerós	17 9 „	11 9 „
84	Hét-cicerós	19 9 „	13 9 „
96	Nyolc-cicerós	23 9 „	15 9 „

A nyomdaipar tehát ismét egy új technikai vívmánnyal gazdagodott.

Örvendetes tény ez, annál is inkább, mivel e kérdés rendezésekor sok-sok kellemetlenség, babramunka, karton- meg papirosdarabkákkal való egyengetés kerül a feledés homályába.

Üdvözljük mi magyarországi könyvnyomtatók is az e kérdés körül érdemeket szerzett szakférfiakat, ama reményünk kifejezése mellett, hogy az általuk hozott üdvös határozatokat hazai öntődéink is magukévá teszik, s a normális betűvonalat mielőbb bevezetni fogják.

Dicséret illeti külön is a Genzsch és Heyse betűöntődét, azért, hogy ezt a kérdést a német öntődék tekintélyes részének — anyagi okokból eredő — ellenzése dacára diadalra juttatni segítette, valamint az ügyben kifejtett nagy áldozatkészségeért is; de dicséret illeti a német nyomdatulajdonosok egyesületét is, mint amely testület, erkölcsi erejét latba vetve, kivívta azt, hogy e reform ne legyen félmunka, ami határozott állásfoglalásának, kitartásának és szakszeretetének, no meg szaktudásának köszönhető.

Minden irányban példát vehetünk róluk.

Löwy Salamon,

burkolni akarják.* Hiszen nincs oka a Szakkörnek arra, hogy e kiadványát röstelje, s bizony már sokkalta gyöngébb szakirodalmi termékeknek is óriási reklámot tudtak csapni.

Mert az Értesítő — bármennyire is igyekeztem szigorú kritikus-szemmel kutatni a gyöngé oldalait — igen jól sikerült, a nyomdászok öregjére-fiataljára nézve egyaránt tanulságos munka s már a tanulni vágyó nyomdász-nemzedék érdekénél fogva is egy kissé hangosabban kellett volna publikálni a megjelenését.

Idestova harminc esztendeje vagyok nyomdász, s mint volt művezetőt meg aktualiter mesterszedőt nem utolsó embernek ismernek; de nem röstellem megvallani: sokat tanultam e könyvből. S ez nem is csoda, mert hiszen a szaktanfolyami előadások mindegyikét olyan szaktársak tartották, akik úgyszólván specialisták a maguk munkakörében s előadásuk tárgyát úgy ismerik, hogy senki sem jobban.

Már maga a tanfolyami jelentés, meg az ezzel kapcsolatos „Miből álljon tanfolyamaink szakoktatása?” című értekezés is egyike a nyomdász-emberek számára való legérdekesebb olvasmányoknak. Most, amikor legjobbaink faradhatatlanul munkálkodnak azon, hogy munkás-emberek közreműködésével hatalmas szakoktatási intézményt létesítsenek a munkások számára: bizony elkél, hogy e sorok mindegyikét fontolóra vegye a nyomdász.

A szakelőadások kivonatos ismertetésében a szaktanfolyamok vezetőjének, Novák Lászlónak az előadása áll első helyen. Címe: „A grafikai iparágak általános áttekintése.” Tömörebben és alaposabban nem lehetett volna összefoglalni ezt a tárgyat. Örökké sajnálom, hogy az előadáson nem lehettem jelen.

Nádor Lajosnak „A könyvnyomtatás általános áttekintése” című előadása is rendkívül érdekes lehetett. Még a könyvben foglalt rövid kivonatából is sokat tanultam.

Morócz Jenőnek, a nyomdászok költőjének előadása magától értetődően a magyar nyelvről és helyesírásról szólt. Ő ebben a mester. Az Értesítőben a magyar ortográfiai kérdéseket tárgyalja, nagy tárgyilagossággal, ami ilyen értekezésnél a legfontosabb.

Ami Lyka Károly hírneves esztétikusunk ír az Értesítőben (címe: „A könyvnyomtatás mint iparművészet”), annak minden sora gyönyörű igazság. Ha e sorokat mesterszedőink mindegyike elméjébe vésné: azt hiszem, egyszeriben eltűnnék nyomdatermékeinkből az idegen technikák hatásának utánzására való törekvés.

Butkovszky Bertalannak két cikke is van az Értesítőben, mind a kettő eléggé érdekes.

A könyvszedés szabályairól Grócz Ernő, a modern könyvszedésről Augenfeld Miksa tartott előadást a szaktanfolyamon. Mind a két előadásnak benne van a kvintesszenciája az Értesítőben. Amely szedő tanulni akar: világért se mulassza el e cikkek figyelmes átolvasását.

A táblázatszedésnek Darvas Adolf a mestere, s a szaktanfolyamon is ő volt az e tárgyú előadásnak az előadója. Kötve hiszem, hogy a mi híres, kikiáltott táblázatszedőinknek csak negyedrésze is tudná mindama hasznos dolgokat, amelyeket e tárgyról szóló kivonatos ismertetésében az Értesítő közöl.

A könyvnyomtató betűiről ifj. Aigner Antal, az öntödei kész díszítményekről Löwy Salamon tartott előadásokat. E törekvő két fiatal mesterszedőnk jól kitett magáért. Előadásainak rövid kivonatából is sokat tanulhat az átlagos nyomdász. Kiténően bizonyítja ez a kivonat is, hogy az előadók szorgalmasan tanulmányozták témájukat s nem riadtak vissza semminemű fáradozástól, csakhogy mentől alaposabban megtaníthassák arra a hallgatókat.

A könyvnyomtatás föltalálásának történetét Novák László adta elő a tanfolyamon s előadásának egy megkapó részlete az Értesítőben is megvan.

A vázlatkészítési tanfolyamnak Mitterszky József vezetésével több előadója is volt s az előadások tárgyát Novák László tanfolyami vezető hat hatalmas cikkben foglalta össze. Ez a hat cikk a gerince az Értesítőnek; a névjegy, a levélfej, meghívó, számla, könyvcim stb. szedésének technikája oly tömören van bennök összefoglalva, hogy azt még a magasra fejlett német szakirodalom is megirigyelhetné. Aki mesterszedő akar lenni: annak alaposan át kell előbb tanulmányoznia e cikkeket. Sőt még mostani mesterszedőinknek sem igen ártana ez, mert mi tagadás benne: még ők is sokat vétenek az ott foglalt aranyigazságok ellenében.

A gyorsajtó fejlődésének történetét Fuchs Zsigmond tanította a tanfolyamon s mint minden előadásból, úgy az övéiből is összefoglaló kivonatot közöl az Értesítő. Alaposan megírt, jó szakcikk ez; átolvasása ajánlatos szedőnek-gépmesternek egyaránt.

A papirosról Salamon József három előadást tartott s ez előadásokon készült jegyzetei alapján írta meg a tanfolyam vezetője az Értesítőben foglalt pompás cikket. Mint köztudomású, a nyomdászok közt Salamon József ismeri ma legjobban a papirost; már csak ezért is, az Értesítő e tárgyról szóló cikkét nagy haszonnal olvashatja minden nyomdász. Tömörsege mellett is olyan érthetően s könnyű nyelvezettel van megírva, hogy a benne foglalt nagy adathalmaz egy-kétszeres átolvasás után már szinte belelelője magát az ember elméjébe.

* Dehogy is akarjuk. A könyv megjelenését két hónap óta hirdetéssel publikáljuk a Grafikai Szemlében. S nem is protekció kell a megszerzéséhez — mint azt t. cikkirő barátunk sejteti — hanem csak négy hatos. Hála istennek, van még belőle elég a raktáron s kiadóhivatalunk szívesen szolgál belőle bárkinek is.

Az Értesítőben foglalt cikkek sorát Tanay József értekezése fejezi be a magyar könyvnyomtatás történetéről. Az évszázó ünnepély napján olvasta ezt föl a Szakkör közszeretben álló elnöke. Gyönyörű képet fest vele legendás idők tipográfiájáról; sorra vonultatja el lelki szemeink előtt ama derék magyar könyvnyomtatókat, akiknek a múlt századok politikai és vallási küzdelmeiben oly fontos szerepök volt. Szórakoztató és egyszersmind nagyon tanulságos dolgozat a Tanay Józsefé, nem ártana az őrös-iskolákban rendes olvasmányul megtenni. Serdülő ifjaink lelki kiképezésére mindenesetre hasznosabb volna az ilyen történelmi dolgozatok olvastatása, mint a dagadt bugyellárisú stréberek hazug

biográfiájának ismertetése a mostani ipariskolai olvasókönyvek nyomán. Tanay értekezéséből okvetlenül több okulást meríthetne a nyomdász-inas.

Ennyi pompás dolgot olvastam össze szaktanfolyami Értesítőnkben. Egyik alaposabb, mint a másik. Igazán nem értem, hogy miért nem keresi a Szakkör a módját, hogy minden szaktársnak tudomására jusson a könyv megjelenése s hogy mindannyian megszerezhessük azt. Vagy talán keveset nyomtattak belőle? Hiszen ezen is lehet segíteni: nyomtassák ki újra. Mert bizony ennek a mi *legolcsóbb* és egyszersmind *legalaposabb* szakkönyvünknek meg kellene lennie minden szaktársnak könyves ládjában.

e.

† Malatin Antal.

Magyarország ez idő szerinti legöregebb nyomdája folyó hó 6-án hunyta le örök álomra szemeit. Nyolcvannégy évet élt meg az öreg úr, kinek ifjúkori pályafutása Magyarország egyik legnevezetesebb korszakába esett. Életrajzi adatait a következőkben közöljük:

Malatin Antal 1848 előtt és után több évig Budapesten a Landerer és Heckenast hatvani-utcai nyomdájában mint szedő, később mint nyomdai faktor szerepelt és midőn 1848 március 15-én a pesti egyetemi ifjúság, köztük Jókai Mór, a pesti uri-utcai Pilvax-kávéházból kiindulva, nagy tömegekben a Landerer és Heckenast nyomdát megrohanta és Petőfi Sándor ünnepelt költőknek Talpra Magyar című művét, mint a szabad sajtó első termékét a nyomdászemélyzet által erőszakosan kinyomatta, a híres és forradalomra lelkesítő művet Malatin Antal szedte ki és nyomban kinyomattatván, a több százezer példányban készült kiáltvány az egész nyomdászemélyzet által osztatott szét a megjelent egyetemifjúság és a több ezerre menő lelkesült közönség között, „Éljen a szabadság“ hangoztatása mellett.

Az Egyetértés mintegy tíz év előtti számában a következő közleményt hozta:

Kossuth Lajos névnapi ebédje. 1842 augusztus 25-én Pesten a szép-utcában, a Horváth-ház melletti László-Pesten a szép-emeletén lakott Kossuth Lajos, mint az akkori Pesti Hirlap szerkesztője. Ugyanabban a házban és az első emeleten volt akkor Landerer és Heckenast könyvnyomdája, mely később, 1848-ban azzal tett emlékszolgálatot a forradalom ügyének, hogy először nyomatott ki a híres tizenkét pontot és a Talpra Magyar. A mondott évben augusztus 25-én ebben a házban ünnepelte meg baráti körben nevenapját a már akkor is nagynevű Kossuth Lajos. A névnapi ebéd társaságának legfiatalabb tagja Malatin Antal szedő volt. Tudósítónk közli az akkori ünneplők névsorát, mely a következők voltak: Deák Ferenc, Pulszky Ferenc, Szemere Bertalan, Klauzál Gábor, Meszlényi Rudolf az ünnepelt sógora, Frankenberg Adolf, Gyurmán Adolf, Láng Ignác, Veress munkatársak a lap szerkesztőségénél; Schulcz (később Birányi) korrektor; Landerer Lajos és Heckenast Gusztáv

nyomdatulajdonosok, Kalivoda József nyomdavezető, Kiss Ferenc, Prohászka Ferenc, Hertz János, Malatin Antal szedők.

Ma már mind elhaltak, utolsójuk volt a Kalocsán 1905-ik évi október 6-án elhalt Malatin Antal.

Nevezett 1849. évi januárius elsején a távozó magyar kormányral, Duschek pénzügyminiszterrel és a papirosbankó-csináló gépekkel szintén Debrecenbe utazott és ott készítette az úgynevezett Kossuth-bankókat, melyek műszaki munkálataiért Duschek pénzügyminiszter őt mint kiváló szakértőt nagyrabecsülte.

Malatin Antal és társa Holmeyer Ferenc 1857-ben jöttek Kalocsára, itt telepedtek le és könyvnyomdát nyitottak a piaristák társháza és gimnáziumi épületében, ugyanazon helyiségekben, melyekben a régi kalocsai könyvnyomda volt, hol száz évvel előbb Katona István kalocsai kanonok világhírű „Magyarország történeté“-nek néhány kötete nyomtatott.

Első évben kevés dolguk volt, többnyire csak gyászjelentések, hirdetések, a direktórium és a kalocsai érseki egyházmegye papi névtára, és az ugyanazon évi, általuk kiadott „Sárközi Naptár“, címlapján a Kunszt József érsek által emelt székestemplomi főoltár fametszetű képével.

1858-ban az ő nyomdájukban látott napvilágot idős Dumas Sándor világhírű „Három testőr“, „Cicilia“, „Paulina“, „Egy galamb története“ című négy történelmi regénye összesen tíz kötetben, ezenkívül még vagy 20 kötet részint eredeti, részint fordított mű. Ugyanott került nyomtatás alá a „Sárközi árvíz-könyv“ és az 1871-ben megjelent Kalocsai Lapok heti közlöny, az első kalocsa-és vidéki köréből. Ugyanott az 1887. évi október 2-án megjelent Kalocsa és Vidéke hetilap egyetlen száma, melyben Poe Edgar világhírű amerikai író „Arany bogár“ című kitünő elbeszélésének közlése kezdődött, magyar fordításban.

1898-ban, aggkora miatt átadta nyomdáját s azóta nyugalomban, csendesen élte le hátralévő éveit; tisztességben élt, tisztesség és igaz részvét kísérte sírjába is. Nyugodjék békével!

Vegyes közlemények.

A Magyar Iparművészet most megjelent V. füzetében Radisics Jenő behatóan méltatja az Iparművészeti Társulat nemrég elhunyt érdemes elnökének, Ráth Györgynek a hazai iparművészet érdekében kifejtett alapvető munkásságát. A cikkhez mellékelve van Ráth György rézkarcú arcképe, melyet Vadász Miklós jeles művészünk készített. Mihalik Gyula tanár a kaposvári kiállítást, Kelen Béla dr. pedig számos gyönyörű illusztráció kíséretében a Foto-Klub kiállítását ismerteti. Özv. Mirkovszkyné elhunyt férje vázlatkönyvéből közli sok érdekes népies építészeti részletnek a rajzát. A rovatok az iparművészet terén előfordult újabb eseményekről adnak tájékozást. A magas színvonalú folyóirat a Magyar Iparművészeti Társulat tagjainak 10 korona évi tagsági díj ellenében illetményként jár. Előfizetési ára ugyanannyi.

Weber György jubileuma. A Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság személyzete e hó 21-én ünnepelte egyik szeretett szaktársának, a nyomda helyettes művezetőjének, *Weber Györgynek* a huszonöt-éves szolgálati jubileumát. A széles körökben nagy szeretetnek örvendő szaktárs tisztelői zsúfolásig megtöltötték az Andrásy-uti „Plasztikon” helyiségeit. Az ünnepeltet a személyzet nevében *Haraszi József* üdvözölte, átnyújtva a személyzet ajándékát, majd *Tanay József* emelkedett szólásra s az igazgatóság nevében üdvözölte a jubiléumát a nevezetes évforduló alkalmával, s egyúttal átadta az igazgatóság ajándékát. Az Országos Iparegyesület ezüst érmét *Czettel Gyula* adta át az ünnepeltnek lelkes szavak kíséretében. Az Ébredés dalárda több szép nótával szerepelt a műsoron s a többi közreműködők s az elhangzott felköszöntők mind hozzá járultak, hogy az ünnepeltnek ezt az — a mi pályánkon vajmi ritkán előforduló — igen nevezetes napot minél feledhetlenebbé tegye.

A **Hornyánszky-nyomda** fali naptár és árjegyzékeborítékra kiírt pályázatára beérkezett szépszámu pályaművekből a nyomda fogadó-termében kiállítást rendezett, amelynek megtekintésére meghívta szeptember 17-ére a Könyvnyomdászok Szakköre tagjait. A szép számmal megjelentek igazi műélvezettel szemlélték és tanulmányozták eme nagyon szép, érdekes és tanulságos kiállítást, amelynek megszemlélése után a nyomda technikai vezetője, Fazekas úr, szíves készséggel kalauzolta a megjelenteket a nyomda helyiségeiben, hogy a közelmúltban a nyomda technikai fejlesztése céljából beszerzett gépeket, illetve a tett átalakításokat stb. bemutassa. A gépteremben ki volt állítva néhány az utóbbi időben készült három- és négyszínnyomat, amelyeknek kivitele a Hornyánszky-nyomdától megszokott perfect technikáról tanúskodik. Távozás előtt *Tanay József* elnökünk köszöntet mondott a cég előzékenységeért s a nyújtott tanulságos műélvezetért. Nem akarunk s nem is lehet a hivatalos bíráló elvágunk, nem terjeszketünk ki tehát a kiállított művek ismertetésére, illetve bírálataira, s így csak egyszerűen regisztráljuk,

hogy azok túlnyomó nagyrésze igazi műalkotás. Fentartjuk természetesen, hogy a hivatalos bíráló megejtése után s annak közlésével egyidejűleg bővebben foglalkozunk velük. —y.

† **Márkus Samu** budapesti könyvnyomdatulajnos folyó hó 10-én, életének 62-ik évében, hosszas szenvedés után elhunyt. A személyzet által kiadott gyászjelentés szavai szerint: munkásai benne a jó főnököt, a velük érző igaz emberbarátot veszítették el.

A **Művészi Ipar** október 15-iki második száma pompás tartalommal jelent meg. Egyebek közt igen érdekesnek találtuk Gróh István cikkét a magyar kartonnyomásokról. Műnyomó-papírosra nyomtatott kétoldalas melléklet is van e cikkhez. A magyar díszítő stílust kultiváló mesterszedőink bizonyára nagy érdeklődéssel szemléltetik majd e motívumokat.

— **Czakó Elemér dr.-nak** remek ismertető cikke van a füzetben. Címe: „A magyar művészi ipar multjából” s Comenius Amosnak hírneves képes könyvéről, a löcsei Brever Sámuel kiadásában 1685-ben megjelent „Orbis Pictus”-ról szól. A könyv 152 fametszetet a löcsei rektor, Bubenka Jónás uram véste. Czakó dr. gyönyörű nyelvezettel magyarázza az „Orbis Pictus” képeiben megnyilatkozó művészetet. Egy részletet a benne előforduló mesterszók pompás magyarsága miatt ki is kapunk a cikkéből: „A könyvnyomtatónak ércből való bötüi a tartó helyecskébe vannak nagy számmal osztva. A bötürakó kiszedi azokat egyenkint és összerakja a rendszabóba az eleibe adott írás szerint, mely a terjesztő-fán előtte áll. Mikor egy rend készen, berakja a gyűjtő számolyba, míg egy levél nem leszen, akkor a helyezhető

Weber György.

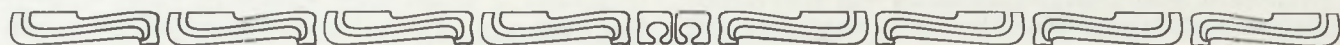
tablán összeszorítja vasrámákkal satók által, hogy egymástól el ne hulljanak, végül pengig prés alá teszi. Aztán jön a nyomtató, aki az itató labdákkal feladja a festéket. Majd ráteszi a fedélbe tett árkusokat, melyeket a bevetélőn a sató alá vetvén és a fordító rúddal megnyomván, felitatja velök a bötüket.” — „A könyvkötő a kinyomott árkusokat enyves vízbe áztatja, megszarítja, összeillelti, kikalapácsolja, présbe teszi, a szélit kereskes gyaluval leveszi, végtére pengig pergaminával vagy bőrrel beborítja. Aztán rájok veri a rézből való kapcsokat, kötő szijjacsakkal meg szegletre való boglárókkal látja el és kész a bekötött könyv.”

A **Csáthy-féle debreceni könyvkereskedő és kiadó cég százéves története.** Ez a címe egy a debreceni városi nyomdában igen ízlésesen nyomtatott szép kis könyvnek. A tartalma főképpen csak a debreceni embereket érdekli, de akad itt-ott olyan történelmi adat is benne, amelyből tanulságot meríthet bármelyik magyar könyvnyomtató. Egy-két ilyen részletet ki is kapunk a könyvecskéből: „Bőkezű áldozatkészséggel fentartott főiskolája, tudós lelkipásztorainak, professzorainak sokoldalú irodalmi tevékenysége, valamint 1561 óta alig számbavehető megszakítással folytonosan működő könyvnyomdája valóságos magyar szellemi élet központ-

Ábráink és mellékleteink.

Mostani füzetünkben szaktanfolyamaink kísérleti nyomdájának ama díszítő anyagából mutatunk be egyetmást, amelyet a budapesti *Fischer és Mika* cég áldozatkész-ségének köszönhetünk. Bemutatjuk például e jeles betű-öntőde Royal-keretét, amelyet különben szaktanfolyami mellékleteinken volt már alkalmuk olvasóinknak látniok (sőt mostani mellékleteink egyikén is fölhasználtuk e keretfaját); továbbá az apróbb díszítő darabok, záró-díszek, sortöltők stb. közül egy sereget. Valamennyi kitűnően használható, háladatos nyomdai anyag; eddigi tapasztalataink alapján jó lélekkel ajánlhatjuk minden szaktársunknak a figyelmébe.

Mellékleteink a szaktanfolyami kísérleti nyomdában készültek. Nem műmellékletnek szántuk őket, hiszen szedésük eléggé kezdetleges, hanem egyszerűen csak a tanfolyami munkálkodásunkat akarjuk velök dokumentálni. E két melléklet az ideai mesterszedésbeli kurzusok legelső terméke. A levélfejek a Spitz Adolf vezetése alatt álló hétfői kurzuson készültek, a cégjegyeket a pénteknap tanfolyam előadója, Novák József készítette a hallgatóival. Mind a két melléklet betűi az Első Magyar Betűöntőde Részvénytársaságtól valók. Különösen kiválnak közülök a Corvinus-sorozatok, meg a Romana néven ismert szép könyvbetű.

Hivatalos rész.

A Szakkör 1905 november havi programja.

13-án este fél 8 óraker választmányi ülés a körhelyiségben.

26-án (vasárnap) délelőtt 10 óraker havi felolvasó-ülés a körhelyiségben. Fölolvasó: Bendtner József. — Ugyanekkor Löwy Salamon szaktársunk munkáinak kiállítása.

Este fél 8 óraker házi estély a körhelyiségben.

Vasárnapokon délelőtt különben a körhelyiségek a tagok szabad rendelkezésére állanak.

Lakásváltoztatás. Pénztárosunk lakása 1905. évi augusztus hó 1-étől VIII, József-utca 23. II. emelet, a rokkant- és nyugdíjegylet bérházában van. Kondíció-változást, munkanélküliséget bejelentő levelezőlapok ide címezendők, úgyszintén a Kör egyéb pénzügyeit érdeklő megkeresések is.

Figyelmeztetjük t. tagtársainkat, hogy a téli idény házi estélyein belépőjegyül érvényes *idényjegyre* csak azok reflektálhatnak, kiknek *két hónapnál kevesebb tagdíjhátralékuk van*. A november elején megjelenő Évkönyvet is csak ezek kaphatják díjmentesen, úgyszintén a hathetenként megújuló tanfolyam-ciklusokon való részvételnek is ez a föltétele. Kérjük tehát hátralékos tagtársainkat, hogy tagdíj-hátralékait minél előbb rendezzék, nehogy az alapszabályok szigorú alkalmazása folytán kellemtelenségük legyen.

Erdélyi M. cs. és kir. udvari fényképész (Budapest IV, Ujvilág-utca 2, a Kossuth-Lajos-utca sarkán) Szakkörünk tagjainak fényképek készítésénél a következő kedvezményeket adja:

6 db. vizit	fénykép	6 K,	12 db.	10 K.
6 " kis Makart	"	14 "	12 "	24 "
6 " kabinet	"	16 "	12 "	26 "
6 " Makart	"	20 "	12 "	36 "

Megrendelés alkalmával mindig az *utolsó havi nyugtával* kell igazolni azt, hogy az illető a Szakkör tagja.

Választmányi ülés 1905. évi október 9-én.

Jelen vannak: Tanay József elnök, Löwy Salamon II. alelnök, Morócz Jenő I. titkár, Prüiner Arnold II. titkár, Bozsik István pénztáros, Schornstein Jakab ellenőr, Boros Dezső II. leltáros, Bán Imre, Gyöngyösi Sándor, Kún Kornél, László Dezső, Sarlós Lajos, Stalla Márton, Stefáni József választmányi tagok és Novák László, a szaktanfolyamok vezetője. *Igazolva távol:* Mitterszky József I. alelnök, Hahn Mór I. leltáros, ifj. Aigner Antal, Hollóssy János, Horváth Alajos és Spitz Adolf választmányi tagok.

Tanay József elnök az ülést megnyitván, a mult ülés jegyzőkönyve felolvastatik és Kún Kornél és Sarlós Lajos által hitelesítettik.

Novák László jelentését a szaktanfolyamok és az Évkönyv állásáról a választmány tudomásul veszi és egyuttal felhatalmazza a szaktanfolyamok vezetőjét, hogy a hiányzó linea-anyagot a kísérleti nyomda számára megrendelhesse.

A főnökegyesület Durmits Imre, Pavlovsky Alajos és Wözner Ignác „A betűszedés kézikönyve” című művéből husz példányt küldött Körünknek abból a célból, hogy azok az idősebb tanoncok részére szétosztassanak. A választmány a könyvek szétosztását Bozsik István pénztárosra bizza.

Elnök bejelenti, hogy Bendtner József úr Szakkörünknek több mint 100 kötetből álló értékes szakkönyvtárt adományozott a hozzávaló állvánnyal egyutt. A választmány mély köszönetét fejezi ki a nagylelkű adományozónak s megbizza az elnökséget, hogy alkalmas időben tegyen javaslatot arra nézve, hogy a Szakkör miként fejze ki háláját méltó módon a becses ajándékért.

Gutmann Ignác kortag kérelmének, melyben a munkanélkülisége alatt összegyűlt hátralékainak elengedését kéri, a választmány helyt ad s négy havi illetéket elenged hátralékos tagdíjaiból.

A pénztári jelentés és tagsági forgalomról szóló kimutatás tudomásul szolgál.

A jövő havi program a következőleg állapittatik meg: választmányi ülés nov. 13-án, havi felolvasó-ülés pedig nov. 26-án lesz, melyen a felolvasást Bendtner József fogja tartani. A felolvasással párhuzamosan Löwy Salamon munkái lesznek közszemlére állítva. Ugyanaz nap házi estély is lesz.

Bozsik István pénztárost megbizza a választmány, hogy Ács Mihály sirjának megkoszorúzásáról halottak napján gondoskodjék.

Pénztáros felhívja a választmány figyelmét, hogy a körhelyiségben vasárnaponként olyanok is tartózkodnak, akik a Körnek nem tagjai. A választmány figyelmeztető táblák kifüggesztését határozza el arra nézve, hogy a körhelyiségben csakis kortagok tartózkodhatnak.

A körhelyiség részére egy új könyvszekrény vált szükségessé, minek beszerzésére a választmány az engedélyt megadja.

Több tárgy nem lévén, az ülés véget ért.

Morócz Jenő
I. titkár.

Havi ülés 1905. évi október 22-én.

Elnök: *Tanay József.*

Elnök a havi ülést megnyitja s bejelenti, hogy a napirend első pontja Novák József felolvasása volna, de miuttan felolvasó közbe jött akadály miatt nem jelenhetett meg, a napirend e pontja elmarad. Titkár felolvassa jelentését, mit a havi ülés tudomásul vesz.

BEVÉTEL. Pénztári kimutatás az 1905. évi szeptember hóról. KIADÁS.

Át hozat a múlt hóról		4052	67	Folyóiratok előfizetése okt.-dec.-re...	5	—	8	84
10 drb Hitelszöv. részjegy à 10 K.		100	—	Levelezés, felszólít., nyugtaküld. portó	3	84	4222	29
Gutenberg-szobor-alap		367	38	Kézpénz e hó végén			100	—
Ács-Mihály-alap		500	40	10 db Hitelsz. részjegy à 10 K			367	38
Szaktanfolyami értesítőkből befolyt		14	20	Gutenberg-szobor-alap			500	—
Szaktanfolyami látogatási könyvekből		9	20	Ács-Mihály-alap				
Tagsági járulékokban befolyt:				Szakirodalmi alap:			201	25
Allamnyomda	4	80		Kézpénz e hó végén				
Athenaeum	25	20		Szaktanfolyam:				
Berkovics-nyomda	4	80		Segéd munkás óradija	2	—		
Budapesti Hírlap	4	20		Sas és Bauer papíros-számlája	13	48		
Buschmann	4	20		Sas és Bauer papíros-számlája	4	80		
Czettel és Deutsch	3	60		Az Értesítő exp. helyben és vidékre	1	60		
Egyetemi nyomda	3	—		Petroleum, terpentín	4	—		
Fővárosi nyomda	7	20		Megnyitási jelentés kihordása	6	—		
Franklin	1	20		Bélyegző a látogatási könyvhöz	70	—		
Franklin-fiók	36	—		500 látogatási könyv nyomtatása	20	—		
Galitzenstein	6	60		Szolgának június és szeptemberre	20	—		
Globus	1	80		Vám, portó külf. küldeményekért	4	06	125	94
Hornvárosi nyomda	6	20						
Hungária	1	80						
Károlyi György	3	—						
Kellner Ernő	1	80						
Korvin testvérek	3	—						
Krausz Soma és Társa	14	40						
Légrády	1	60						
Löbl D. és Fia	1	20						
Markovits és Garai	1	80						
Márkus Samu	1	80						
Máv. menetjegy-nyomda	6	—						
Nagy Sándor	18	60						
Neuwald	7	20						
Pallas	7	20						
Pátria	3	60						
Pester Lloyd	25	80						
Pesti részvény-nyomda	3	60						
Poporul Român	6	—						
Posner	10	20						
Révai és Salamon	11	40						
Rigler	5	40						
Rózsa K. és neje	7	20						
Stephaneum	11	40						
Székesfővárosi házi nyomda	2	40						
Schwarz Testvérek	1	80						
Uránia	7	80						
Világosság ny.	9	60						
Wodianer								
Egyesektől:								
Stern Dezső, Kaposvár	3.60							
Thinschmidt E., Kíspeszt	2.40							
Erdélyi Mihály, Gyoma	3.—							
Aigner Gyula, Kassa	3.60							
Propper Ernő	1.80							
Czeiszing József	—60							
Wolf Antal	—60							
Siegfried József	—60							
Káhlfürst Imre	—60							
Weisz Fülöp	—60							
Márkus István	—60							
Goldberger Armin	—60							
Farkas Antal	3.—							
Stalla Márton	1.20							
Klein Armin	1.20							
Batta Lajos	—60							
Schwarz Bernát	—60							
Baka Márton	1.80							
Leichtner Jakab	—60							
Steinherz Miklós	—60							
Morgenthaler H.	—60							
Seftsik Mihály	—60							
László Károly	—60							
Pfeiffer Miksa	1.20							
		31	20					
		312	—					
Ebből 10% a szakir. alapra		31	20					
Szakirodalmi alap:		167	43					
Át hozat a múlt hóról		31	20					
10% a főpénztárból		2	62					
Színkörjegy-utalványokból		5525	70				5525	70

Bozsik István, pénztáros.

Schornstein Jakab, ellenőr.

A pénztári jelentést, miután az a Grafikai Szemlében már megjelent, a havi ülés felolvasottnak tekinti és tudomásul veszi.

Bozsik István pénztáros felhívja a jelenlévőket, hogy ha az utóbbi időben felvett körtagokra nézve valakinek valami észrevétele volna, azt nála jelentsék be. Ezzel kapcsolatban Földes Ármin kérdésére elnök kijelenti, hogy az alapszabályok 9. szakasza nem bír visszaható erővel.

A havi ülés pénztáros kérésére hozzájárul ahhoz, hogy a szaktanfolyamból származó, 50 koronán felüli kiadások a havi ülés előzetes jóváhagyása nélkül kifizethetők, miután az ily természetű kiadások rendszerint nem türnek halasztást.

Bozsik István indítványára kimondja a havi ülés, hogy tekintettel a Szakkör tetemes kiadásaira, az idei bál a Kör saját helyiségeiben tartassék meg.

Elnök bejelenti, hogy Bendtner József úr a Szakkörnek egy száznál több kötetből álló könyvtárt ajándékozott a hozzávaló állvánnyal együtt. Elnök saját hatáskörében rögtön az adomány tudomásul vétele után hálás köszönetét nyilvánította a nemeskeblű adakozónak s kéri a havi ülés hozzájárulását, hogy a Szakkör választmánya alkalmas időben köszönetének méltó formában adhasson kifejezést. Elnök előterjesztéséhez a havi ülés egyhangulag hozzájárul.

A napirend ki lévén merítve, elnök a havi ülést berekeszti.

Morócz Jenő
I. titkár.

Rendkívüli közgyűlés 1905 október 22-én.

Elnök: *Tanay József.*

Elnök a rendkívüli közgyűlést megnyitván, bejelenti, hogy a szaktanfolyamok vezetőjét a rendes évi közgyűlés megválasztani elmulasztotta, dacára annak, hogy az ugyanakkor elfogadott szaktanfolyami szabályzat a szaktanfolyamok vezetőjének megválasztását a közgyűlés hatáskörébe utalja. A mulasztás pótlása végett vált szükségessé a rendkívüli közgyűlés egybehívása. Ajánlja Novák László megválasztását, mint aki a vezetői teendőket eddig is végezte. A rendkívüli közgyűlés Novák Lászlót egyhangú lelkesedéssel a szaktanfolyamok vezetőjévé választja.

Jelen jegyzőkönyv hitelesítésére Schwarcz József és Szabó Róbert tagtársak küldettek ki.

Morócz Jenő
I. titkár.

Tagsági forgalom 1905. szeptember hóban. Beléptek a körbe: Hoffmann Antal, Simonics Sámuel (Pesti részv.), Markovits Béla (Markovits és Garai), Simon József, Schwarz József (Globus), Béres János (Berkovits), Baán János (Máv.), Gremsberger Ferenc, Lichtschein Manó, Széchenyi József (Légrády), Schaffer Lajos (Bp. Hirlap), Mischitz Elemér (Allamny.), Márkus István (Székesfehérv.), Kálmán Géza (Pátria), Fried Salomon (Révai és Salamon), Weisz Ignác (P. Lloyd), Magyar Elemér (Wodianer), Somogyi Ferenc (Pallas), Weisz Fülöp, Batta Lajos (m. n.). — **Történetek hátralék miatt:** Jónás Albert (Wodianer), Hirschbein Albert (Márkus), Minyó Lajos (Franklin), Metzl Károly (Hornyánszky), Biró Miklós, Kerényi Dávid, Kornstein Miksa (Károlyi), Schwarcz István II. (Krausz S. és T.), Adám Dezső, Adám Ferenc, Vajda Jenő, Wass Elemér (ismeretl. tart.). — A hó végén 620 rendes és 11 tb., összesen 631 tag.

Felelős szerkesztő *Tanay József.* * Főmunkatárs *Novák László.*
Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.

HIRDETMEYNY.

Az 1906. évben szükségelt selyemtenyészők naptára és az 1905. évi működésről szóló évi jelentés szállításiára ezennel pályázat hirdettetik.

A szállítandó mennyiség körülbelül két millió fűzőt ívet fog kitenni.

A szállításra vonatkozó feltételeket és mintákat alulirt hivatal díjmentesen küldi meg az érdeklődőknek.

Ajánlatok benyújtására a határidő 1905. évi november hó 5-ének déli 12 órájában állapittatik meg.

A naptárak — a fenti ivszám körülbelül feleresze — 1906. évi március hó 15-én szállítandók, míg a jelentések 1905. évi december hó 1-étől 1906. évi március hó végéig a szállítási feltételekben közelebről meghatározott időben.

Bánatpénz 5/0.

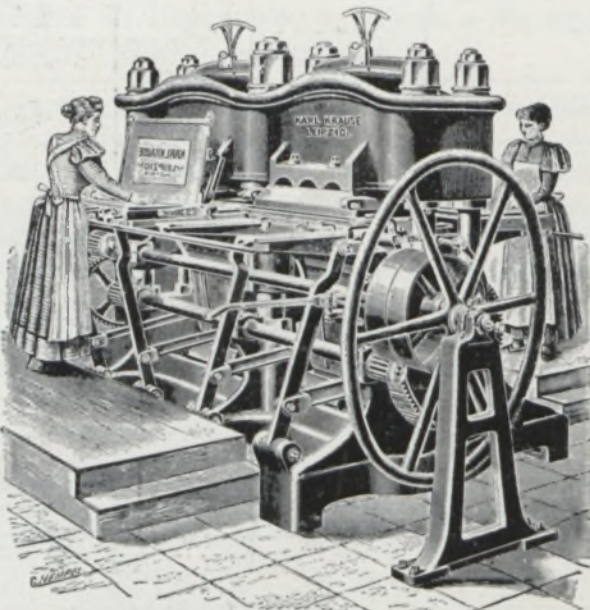
Szekszárd, 1905 október hó 12-én.

A m. kir. országos selyemtenyészési felügyelőség.

Nagyobb példányszámú domború nyomatok előállítására a Krause Károly szabadalmazott

NON PLUS ULTRA

teljesen automatikusan dolgozó domborító sajtója a legalkalmasabb. Négy asztala van, egyszerre dolgoztathatunk mindkét oldalán s kezelésére két személy elegendő.

Német szabad.: 86.786., 92.907., 110.188., 111.113., 113.302., 115.272. sz.

E szabadalmazott négy-asztalú sajtók kiválóságát bizvást igazolhatják következő üevőink:

BÉCS: Samuel Meisel.

BERLIN: Wilh. Böhme, Carl Ernst & Co (2 ár), Carl Hellriegel, Heymann & Schmidt (2 ár), Littauer & Boysen, F. Priester & Eyck (2 ár).

BLOIS: Société anonyme du Chocolat Paulain.

BRANDENBURG: Berlin-Neuroder Kunstanstalt Act.-Besellschaft.

BROU PRÉS DU BULLE: F. L. Caille.

BUCHHOLZ: F. Oscar Brauer.

BUENOS-AIRES: Curt Berger y Cia.

DREZDA: Paul Süß & Co. (2 ár).

FRANKFURT a. M.: B. Dandorf (2 ár), August Osterleth.

FÜRTH i. BAY.: S. Bing (4 ár).

GYÓN: More Hermanos y Cia.

HABANA: Böning & Krause.

HANNOVER: A. Malling & Co. Comm.-Ges.

KAUFBEUREN: Kunstanstalt & Druckereien.

LIPSE: Giesecke & Devrient, Wessel & Naumann (5 ár).

LEUTZSCA b. LEIPZIG: Moritz Prescher Nachfolger Act.-Ges. (3 ár).

MILANO: A. Bertarelli.

NÜRNBERG: E. Nister, Wolfrum & Hauptmann.

PARIS: Léopold Verger & Cie.

RHEYDT: Peter Bouvenschen.

VEVEY: Klausfelder Frères.

ZÜRICH: Polygr. Institut A.-G.

KRAUSE KÁROLY LIPCSÉBEN.

Bővebb értesítést ad: KAUFMANN GYULA úr, Budapest, VI, Lövag-utca 12. szám.

GÉPMESTER

ki több éven át Berlinben s főképen mint szín- és illusztráció-nyomó van alkalmazva: Budapesten elsőbrendű üzemben óhajt ilyenmű állást elfoglalni.

Ajánlatokat a GRAFIKAI SZEMLE kiadóhivatala
 ————— továbbít. —————

Megjelent s a Grafikai Szemle kiadóhivatalában (Budapest, V. ker., Hold-utca 7. szám) kapható:

A Könyvnyomdászok Szakköre szaktanfolyamának 1904/1905-ik évi Értesítője.

Terjedelme összesen tíz ív. A szaktanfolyami jelentésen kívül közli a szakelődások kivonatos ismertetését is, s ezért minden nyomdász számára igen hasznos szakkönyv számba veendő. Különösen jó eredménnyel olvashatják ama szaktársaink, akiknek a távol vidéken nincs alkalmuk intenzívebb szaktanulmányokra.

A könyv tartalma egyebek közt a következő: A grafikai iparágak általános áttekintése. — A könyvnyomtatás általános áttekintése. — A könyvnyomtató és a nyelvtan. — A könyvnyomtatás mint iparművészet. — A mesterszedő hivatása. — A könyvszedés szabályai. — A modern könyvszedés. — A táblázatszedés. — A könyvnyomtató betűi. — A könyvnyomtató kész díszítményei. — A mesterszedésbeli irányzatok. — A könyvnyomtatás feltalálása. — A névjegy. — A cégét hirdető kártyák. — A levélfej. — A gyorssajtó története és fejlődése. — Meghívók és hasonló nyomtatványok. — Számlák, memorandumok, körlevelek és hasonló nyomtatványok. — A betűöntés köréből. — A papíros. — A könyvcím. — A könyvnyomtatás története.

Ára 80 fill., vidékre portómentes küldéssel 1 kor.

Ligeti Jenő és Társa

Budapest VII, Erzsébet-körút 23.

Telefon 86-13.

Finger József és Fiai gépgyár, John Kidd & Cie londoni festékgyár, Gerhardt Ferenc és Rudolf fabetű- és szekrény-gyár vezérképviselete és raktára, Vogtlandi rotációs gépgyár képviselete. Betűöntődei képviseletek. Nagy raktár mindenféle segéd-eszközökben és szerszámokban. Teljes kő- és könyvnyomdai, valamint könyvkötészeti berendezések a legjutányosabban és könnyű fizetési feltételek mellett eszközöztetnek.

o o o

Költségtelőlrányzat rendelkezésre.

SCHÖNTAG GYULA

szakasztalos

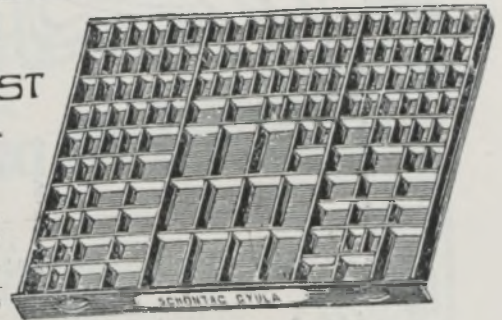
BUDAPEST

VI, Váci-körút 51.

o o o

Kis antiqaszekrény 3 frt. Nagy szekrény 4 frt.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Buch-u. Steindruck Farben-Fabrik

KAST & EHINGER
 G. m. b. H.

STUTT GART.

! Nagy díj !

KAST & EHINGER
 G. m. b. H.

világhírű gyártmányai a st. louis-i világkiállításon a legmagasabb díjjal lettek kitüntetve. o o o o

Képviseelő Ausztria-Magyarors. részére:

Carminé Hugó
 Budapest, Bécs, Prága.

Könyv- és könyomdai
festégyár.

Wüste F.

Iroda és raktár:
BUDAPEST
VI, Teréz-körút 21. sz.

Gyárt: könyv- és könyomdák részére
való fekete és színes, valamint réz-
nyomáshoz szükséges mindennemű
és színű festékeket.

Hengeranyag- és kence-gyár.

TELEFON 483

ORMOS GUSTÁV
UTÓDAI

KÖNIG ÉS BAYER

PHOTOCINKOGRAPHIAI MŰINTÉZET
BUDAPEST, VII., AKÁCSFA-UTCA 47

CLICHÉK MINDENMŰ KÉPES
NYOMTATVANYOKHOZ
A LEGJOBB KIVITELBEN

AUTOTYPIA Ψ **CHROMOTYPIA**
PHOTOTYPIA Ψ **PHOTOLITO** Ψ
HÁZONKIVÜLI FELVÉTELEK.

Budapesti Gutenbergház

NÁDOR LAJOS

Budapest VIII. kerület, József-utca 56. szám.

A grafikai iparágak összes szükségleteinek raktára. Ψ Nyomda-
festékek, kencék és hengeranyag
 Ψ nagy raktára.

Ψ Tömöntöde-berendezések, Ψ
szedővasak, lyukasztó (perforáló)
gépek, Ψ formazáró készülékek
 Ψ stb., stb.

Raktár használt gépekben, melyek saját műhelyünkben teljesen
rekonstruáltak. Teljes nyomdaberendezések is szállítanak.

TELEFON 54-48.

KÉPVISELETEK: Berger és Wirth lipcei festékgyár; Magyar gyors-
sajtó-gyár (Kaiser L. Fiai); Faber és Schleicher könyomdai gép-
gyára, Hogenforst A. gép- és szerszámgyára képviselői.

MAGYAR NYOMDÁSZOK ÉVKÖNYVE

Szerkeszti: NOVÁK LÁSZLÓ

KIADJA A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRE

1906

HUSZONEGYEDIK ÉVFOLYAM

November közepe táján jelenik meg nagyobbított alakban és rendkívül díszes kiállításban. Mellékleteinek száma több mint 40. Páratlanul díszes és tartalmas szakkönyv. Ára Budapesten két korona, vidékre 2 korona 30 fillér.

Megrendelhető a Grafikai Szemle kiadóhivatalában, Budapest V, Hold-utca 7. sz.

BERTHOLD H.

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS
BETŰÖNTŐDE RESZV.-TÁRS.

BERLIN

Fióköntődék Szt. Pétervár, Moszkva
és Bauer & Co., Stuttgart

Nagy választék különféle körzet-
és betűújdontságokból, rézléniákból,
vignettákból és a t. ▽ Legnagyobb
választék orosz betűkből. ▽ Teljes
nyomdai berendezések gépekkel és
segédeszközökkel. ▽ Szolid kivitel.

Vezérképviselők:

PUSZTAFI ÉS TÁRSA

Budapest V, Pannonia-u. 2/b

a kik mintákkal
és ajánlatokkal
szolgálnak.

Első magyar könyv- és nyomdai
festék- és hengeranyag-gyár. ✧

KURZWEIL JÁNOS ÉS TÁRSA

SZÁMOS
KITŰNTETÉS.

Hengerek öntése lapos
és körforgású gépek-
hez. Olcsóbb és jobb
a házi öntésnél.

GYÁR, IRODA ÉS RAKTÁR:

BUDAPEST

IX, Márton-utca 19.

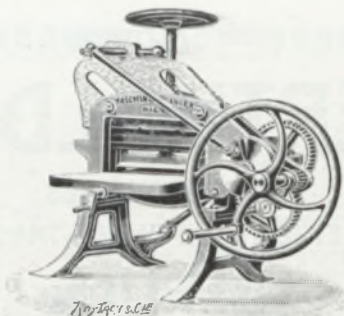
Újság-, mű-, illusztráció- és
díszmű- és mindenféle szí-
nes festékek, valamennyi
grafikai iparág részére. ✧
SZEDŐSORZÓ, igazítható
fesztővel, szab. saját találm.

47.004. és 53.406. sz. magy.-osztr. szabad.

TÁVBESZÉLŐ
56—64. SZ.

„PATENT“ gelatin-
hengeranyag.

Kencék és bronzok.

Josef Anger & Söhne

Gépgyár és
vasöntöde

WIEN-HERNALS,
Hauptstrasse 122.

Szállít legujabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és nyomdák, papiros-gyárak, üzleti könyveket készítő gyárak, könyvkötők, dobozgyártók számára, a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel.

☞☞☞ Okleveles gépészmérnök. ☞☞☞

Brant Norbert

BUDAPEST VI,
Lehel-utca 8/a. sz. alatt.

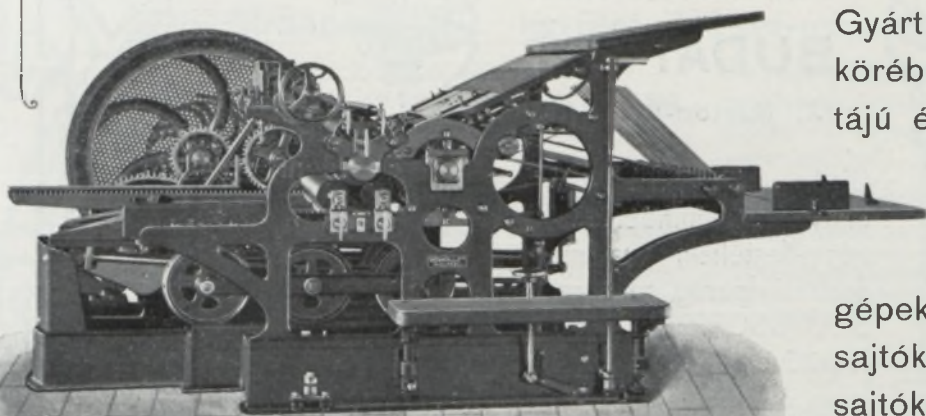
Javít saját műhelyében nyomdai kézi sajtókat és gyorsajtókat, körforgású nyomógépeket, könyvnyomdai gyorsajtókat, továbbá a sokszorosító ipar minden fajtájú és nagyságú gépeit, valamint mindennemű könyvkötő gépet; benzin-, légszusz- és villamos motorokat is. ☞ Elvállalja egész nyomdai berendezések fel- és leszerelését és elkészítését.

TELEFON 65—66. SZÁM.

Magyarország egyedüli gyorsajtógyára.

Wörner J. és Társa

==== Budapesten. ====

Gyárt a sokszorosító ipar körébe vágó mindenféle fajtájú és nagyságú gépet, és pedig: könyvnyomdai gyorsajtókat, körforgású nyomógépeket, nyomdai gyorsajtókat s nyomdai kézi sajtókat, valamint különféle könyvkötő-gépeket.

KOBLINGER & GYULA

Fotokemigráfiai Műintézete

BUDAPESTEN

VII, Csengery-utca 22. sz.

Készít

KLISÉKET

művek, folyóiratok, árjegyzé-
kek, hirdetések részére. Tervek
fotolitográfiailag sokszorosít-
tatnak. ♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣

TELEFON 14-61.

Alapított 1892.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest V, Sólyom-utca 13.

CARMINE HUGÓ

GÉP- ÉS
SZERSZÁMGYÁRA

Budapest VI, Király-u. 26.

Főüzlet és gyár:

Bécs VII, Burggasse 90.

A grafikai iparágak összes szükségleteinek
raktára.

Képviselője: **König és Bauer, Würzburg;**
Hugo Koch és August Fomm, Lipcse
cégeknek.

Nyomdafestékek, kencék és
hengeranyagok nagy raktára

Kast és Ehinger

G. m. b. H. stuttgarti és
feuerbachi gyáraiból.

Alapított 1878-ban.

Telefonszám 14-16.

A párisi kiállításon grand prix-vel
és két aranyéremmel, a st.-louisi
kiállításon nagy díjjal lett kitüntetve.

Telefon 23—70. sz.

ELSŐ MAGYAR

Telefon 23—70. sz.

BETŰÖNTÖDE

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST VI, Desseffy-utca 32. szám.

Dús raktárt tart magyar, német, tót, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

könyv- és címbetűkből, körzetekből, rézléniákból és kizárásokból,

továbbá a legkülönbélebb ékítményekből és egyéb nyomdai felszerelvényekből.

Egész nyomdai berendezések jutányos árban és gyorsan foganatosíttatnak.

BÉLYEGZŐ-METSZÉS.

MEHANIKA MŰHELY.

GALVANOPLASZTIKA.

TÖMÖNTÖDE.

ÓLOMZÁR-GYÁRTÁS.

RÉZLÉNIA-GYÁRTÁS.

!! UJDONSÁG !!

EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT CZETTEL és BENDT-
NER szabadalma. ◦

ALAPÍTTATOTT
1877-BEN
E A E A E A E A E A E A

FISCHER ÉS MIKA

TELEFON-SZÁM
28—82.
E A E A E A E A E A E A

BETŰ- ÉS TÖMÖNTÖDE, GALVANOPLASZTIKAI ÉS MECHANIKAI MŰHELY
VI, RÉVAY-UTCA 6. ☙ BUDAPEST ☙ VI, RÉVAY-UTCA 6.

Budapest, 190

FISCHER ÉS MIKA

Betű- és tömöntöde,
galvanoplasztikai és
mechanikai műhely

Budapest,

Budapest VI, Révay-utca 6.

Telefon 28—82. ☙ Alapított 1877.

Budapest,

FISCHER ÉS MIKA

BETŰ- ÉS TÖMÖNTÖDE
GALVANOPLASZTIKAI ÉS
MECHANIKAI MŰHELYE

BUDAPEST, RÉVAY-UTCA 6.

TELEFON 28—82. SZÁM.

FISCHER ÉS MIKA

Betű- és tömöntöde, galvanoplasztikai
és mechanikai műhely

BUDAPEST, RÉVAY-UTCA 6.

Budapest, 190

Telefon 28—82. szám
Alapított 1877-ben

Melléklet a Grafikai Szemle 1905. évi október
havi füzetéhez. Szedésgyakorlatok a Könyv-
nyomdászok Szakköre tanfolyamának kísér-
leti nyomdájából. — Nyomatott Wörner J. és
Társai gyorsajtóján az Első Magyar Betű-
öntöde Részvénytársaság betűivel, Carmine H.
Kast & Ehinger féle festékeivel

FISCHER ÉS MIKA

BETÜ- ÉS TÖMÖNTÖDE

BUDAPEST

VI., RÉVAY-UTCA 6

Raktáron tart: mindenféle
modern körzeteket, kliséket.
Horvát, szerb, tót és román
ékezetű betűket, rézleniákat,
különféle kizáró-anyagot stb.

FISCHER ÉS MIKA

☩ BETÜ-ÉS TÖMÖNTÖDE ☩
BUDAPEST, RÉVAY-U.

RAKTÁRON TART MINDENFÉLE
MODERN KÖRZETEKET, KLISÉKET,
HORVÁT, SZERB, TÓT ÉS ROMÁN
ÉKEZETŰ BETŰKET, KÜLÖNFÉLE
KIZÁRÁSOKAT, RÉZLÉNIÁKAT STB.

**! Új amerikai
 papírvágó gép**

„Heureka“

**Rendkívül tartós és
 célszerű szerkezet!
 Egyszerű kezelés!!**

Ezen legújabb amerikai minták után szerkesztett papírvágó gép igen egyszerűen kezelhető és *rendkívül olcsó*. Mindazon papírvágó gépek között, melyek eddig könyvnyomdáknak, könyvkötészeknél vagy más vállalatoknál használtak, egyik sem nyújthatja azon technikai és gazdasági előnyöket, mint a mi legújabb papírvágógépünk *Heureka*.

Egyszerű!

Célszerű!

Olcsó!

Ezen alapelveket tartottuk a gép megszerkesztésénél mi is szem előtt.

Különleges technikai előnyei:

Nyugodtan álló keskenyvágó készülék, úgy alkalmazva, hogy azért bármily szélességekre is lehessen vágni. *Anélkül, hogy ehhez valami költséges és celszerűtlen külön álló készülék szükséges, 1 és fél cm. keskenységig absolut biztos és pontos eredmény érhető el. A mi keskenyvágó készülékünkkel a legkisebb papírmennyiség is vágható.*

A *késbeállítás* ezen gépnél igen egyszerű módon, könnyen és *gyorsan* (két csavar segítségével) történik.

Az asztal erősen álló és kérjük megfigyelni:

Csak késállítás! Nem asztalállítás!

miáltal a ferde vágási felületek előfordulása lehetetlen. A gép hátsó szerkezetéről a jobb oldali rész (kb. egyharmad nagyság) igen

könnyen lecsavarható, ha hosszú szalagokat akarunk vágni, míg ellenben rövidebb vágási méretekhez a használandó, igazítható és a legkisebb ter

baloldali szélesebb rész mely egy kis kerékkel könnyű módon kezelhető metü személyek által is.

Gazdasági előnyök:

Minden gépnél a súly is fontos szerepet játszik. A mi papírvágógépünk, anélkül hogy ez a szerkezet erősségét befolyásolná, minden eddig létező ilyfajta gép között a *legcsekélyebb súlylyal* bír (csak 500 Kg.) és így bármely emeleten is elhelyezhető. A gépnek még egy fontos gazdasági előnye abban rejlik, hogy rendkívül egyszerű kezelése által rengeteg időt megtakaríthatunk és a keskenyvágó készülékkel bármily keskeny szalagok vágása is otthon eszközölhető.

A gépet 66 cm. vágási hosszúságra és 9.5 cm. késmagasságra építjük, mely méretek a mi tapasztalataink szerint legcélszerűbbek.

A géppel szállítatik: 2 drb öntött acél kés; 6 drb vágó lécs; 2 drb csavarkulcs; 1 darab olajozó.

Az ára felszerelve 720 kor.

**Kedvezményes
 fizetési feltételek.**

Magyarországi vezérképviselőt:

KLEIN JÓZSEF, BUDAPEST, VI, Lovag-utca 2. sz.

CS. KIR. UDV. BETÜÖNTÖDE

BRENDLER KÁROLY ÉS FIAI

FŐÜZLET: MILLERGASSE 23 :: BÉCS VI :: FIÓKÜZLET: BRUNN a. Geb.

TELJES NYOMDABERENDEZÉSEK A LEGELŐNYÖSEBB FELTÉTELEK MELLETT. ·· PRÓBALAPOKAT KIVÁNTARA INGYEN

KIZÁRÓ ANYAG

Az árak párisi és Haase rendszerre, kor. értékben értendők.

Anyagtörzs	Kizárások		Quadrátok		Térzők	
	5-25 K	több	5-25 K	több	5-25 K	több
1 pont	—	—	4.—	3.75	3.—	2.90
1 és fél pont	—	—	3.25	3.—	2.40	2.30
2 pont	—	—	1.90	1.85	1.35	1.30
3 pont	—	—	1.70	1.65	1.30	1.25
4 pont	9.50	9.25	1.65	1.60	1.25	1.20
5 pont	4.75	4.70	1.45	1.40	1.20	1.15
6 pont	2.45	2.40	1.35	1.30	1.55	1.50
7 pont	2.15	2.10	1.35	1.30	1.50	1.45
8 pont	1.60	1.55	1.30	1.25	1.45	1.40
9 pont	1.55	1.50	1.25	1.20	1.40	1.35
10 pont	1.50	1.45	1.20	1.15	1.35	1.30
12 pont	1.45	1.40	1.15	1.10	1.25	1.20
Többi törzs	1.55	1.50	1.25	1.20	1.20	1.15
	Beosztva		Beosztva		Beosztva	
	1 p. négyzetig		2, 3, 4 ciceróig		8—24 ciceróig	

ÜRPOTLÓK (Hohlstégek) 2, 3, 4 cic. szélességben és 8—24 cic. hosszúságban 5—25 kilóig kor. 1.15, 25 kilón felül kor. 1.10. Az árak különként és korona-értékben értendők. — 5 kilónál kevesebb kizáró-anyag rendelésénél különként 20 fill. többet számítunk. A kizáró-anyag magasságai 51 vagy 54 pont, az ára azonban egyenlő. Rendelésnél kérjük a magasságot jelezni.

NAGY RAKTÁR. PONTOS, SZOLID ÖNTÉS. ANYAGUNK CSAK AMERIKAI KÜLÖNLEGESSÉGI GÉPEKEN LESZ ELŐÁLLITVA.

RÉZLÉNIAGYÁR

a legmodernebb segédeszközökkel berendezve úgy, hogy leg-rövidebb idő alatt szállít: Táblázat-, Raster- és Kombinációs-lineákat rézből és ólomból. Zárjeleket, ivatek, köröket és 1 pontos kizáró-anyagot, Barock-lineákat és díszeket rézből.

BRENDLER KÁROLY ÉS FIAI, BÉCS
GALVANO-PLASZTIKA, TÖMÖNTÖDE, MECHANIKAI MŰHELY

VEZÉRKÉPVISELET MAGYARORSZÁG RÉSZÉRE:

KLEIN JÓZSEF :: BUDAPEST

TELEFON-SZ.: 71-56 NYOMDAI SZAKÜZLET VI, LOVAG-UTCA 2